

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880.   Andra Kammaren.   N:o 57.

Söndagen den 9 Maj.

Kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 57;

Banko-Utskottets Utlåtande N:o 19 och Memorial N:o 20; samt

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 44 och 45.

§ 2.

Anmäldes och bordlades följande inkomna ärenden:

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 19, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser angående pröfningskommittés dispositionsrätt öfver den s. k. bevillningsprocenten;

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 46, i anledning af förslag till lagförklaring beträffande den ansvarighet för enskilda sedelutgifvande bankers förbindelser, som må åligga de solidariske bolagsmännen;

N:o 47, i anledning af väckt motion om ändring af 5 § i förordningen om landsting den 21 Mars 1862;

N:o 48, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 24 § i förordningen om landsting den 21 Mars 1862;

N:o 49, i anledning af väckt förslag om berättigande att till vederbörande embetsverk med posten insända besvär öfver beslut i kommunala angelägenheter;

N:o 50, i anledning af väckt motion i fråga om upphäfvande af det i kommunallagarne stadgade hinder för vissa embets- och tjänstemän att bekläda en del kommunala förtroendebefattningar; och

N:o 51, i anledning af väckt motion om ändring i gällande föreskrifter rörande formen för vals förrättande vid kyrkostämma; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 10 (i samlingen N:o 28), med anledning af väckt förslag om aflåtande af

underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående bildande af en till infanteriet hörande stamtrupp inom Vesternorrlands län.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 3.

Föredrogos och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelser:

N:o 39, i fråga om gäldandet af sådan ersättning, som omförmäles i 13 kap. skiftesstadgan; och

N:o 40, angående utsträckning af tiden för straffarbets fullgörande i enrum samt om utbyte, i visst fall, af nämnda straffart mot annan sådan.

Kammrens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Måndagen den 10 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

§ 2.

Upplästes ett af Herr J. Andersson i Häckenäs insändt sjukbetyg, lydande sålunda:

Att ledamoten i Andra Kammaren Herr J. Andersson i Häckenäs lider af en gastrisk feber, hvilket gör att han måste intaga sängen, intygas på aflagd embetsed.

Stockholm den 10 Maj 1880.

D:r A. Levertin.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 19;

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 46, 47, 48, 49, 50 och 51; samt Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 10 (i samlingen N:o 28).

§ 4.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring af 6 § Regeringsformen.

Punkten 1.

Bifölls.

Uti *punkten 2* hade Utskottet utlåtits sig öfver Herr *Ola Anderssons* i Burlöf inom Andra Kammaren väckta motion N:o 153, deri var föreslaget:

“att § 6 i Regeringsformen ändras på det sätt, att Landt- och Sjöförsvarsdepartementen sammanslås under en departementschef, och ett nytt departement med sin chef inrättas för jordbruket och öfriga näringar; äfvensom

för den händelse man skulle anse sådant vara behöfligt med hänsyn till inträffande förfall eller hinder för Chefen för Försvarsdepartementet,

att sista momentet i samma § så förändras, att bland de tre statsråden utan departement en skall hafva innehaft civil och en militär befattning.“

Och hade Utskottet hemställt,

att berörda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt anteckning å Utlåtandet, hade reservationer mot detsamma inom Utskottet afgifvits dels af Herrar *J. Andersson*, *Rundbäck* och *Svensén*, dels ock af Herrar *Borg*, *Danielsson*, *S. Johnson*, *L. Jönsson* och *Norén*.

Efter uppläsning af Utskottets omförmälda hemställan anförde motionären

Herr *Ola Andersson* i Burlöf: Då man nu hunnit till den 10 Maj och då man, hvart man kommer, hör frågas: hvilken dag skall Riksdagen sluta, då är det sannerligen ingen gynsam tid för behandling af hvilken fråga som helst. För min del anser jag dock --- då jag tillåtit mig motionera i denna fråga — saken vara af allt för stor vikt, för att utan några ord falla. Ehuru Utskottet erkänt det berättigade i motionernas syfte, har dock samma Utskott afstyrkt samma motioner hufvudsakligast på det skäl, att man ansåg ett sådant förslag borde utgå från regeringen. Jag hade önskat att frågan kunnat komma tidigare före, och jag anser också att Utskottet kunnat tidi-

Om inrättande af ett nytt Statsdepartement för jordbruket och öfriga näringar.

*Om inrättande
af ett nytt
Statsdeparte-
ment för jord-
bruket och öf-
riga näringar.*

(Forts.)

gare inkomma med sitt Utlåtande, ehuru jag vet af erfarenhet, att det ofta kan vara ärenden, hvilka kräfva mera arbete än den utanför stående kan se. Men då Utskottet i ett följande Utlåtande uttalar den åsigten, att ett ständigt Utskott borde tillsättas för att behandla alla de ärenden, hvilka nu åligga Kamrarnes Tillfälliga Utskott, och dervid antagit att ett sådant Utskott skulle kunna framkomma i rätt tid med den mängd olikartade och ofta svårutredda ärenden, som der skulle sammanhopas, så kan jag ej neka att jag finner besynnerligt, att Utskottet kunnat komma till ett sådant resultat, då Utskottet icke sjelf tidigare kunnat inkomma med detta Betänkande numro 12. Men det är, såsom jag nämnt, med hänsyn till frågans vikt, som jag ej kan låta den falla utan att ett enda ord yttras vid dess behandling. Jag är fullt öfvertygad att ärenden rörande landtbruk och näringar svårligen kunna inom regeringen behandlas på det sätt, dessa ärenden verkligen förtjena, då till samma departement hör en sådan mängd andra frågor. Det lär väl ock vara af denna anledning man i andra länder har särskilda departement för sådana ärenden. Särskildt hvad jordbruket beträffar, har man t. ex. länge bråkat med handhafvandet af Ultuna landtbruksinstitut, äfvensom landtbruksundervisningen i allmänhet derunder varit allvarsamt på tal, utan att man kommit längre; och under sista året har speciellt ett landtbruksärende enligt mitt förmenande behandlats på ett föga tillfredsställande sätt. Jag hvarken vill eller kan bestrida den stora duglighet, med hvilken civildepartementet under flere föregående civilministrar i öfrigt varit skött, och jag tror att det ej ligger i mensklig förmåga att åt alla de ärenden, som nu höra dit, gifva den behandling de fordra. Det ärende sista året, hvarpå jag syftade, var Sveriges deltagande i mejeritställningen i London. Under det Danmark omtänksamt förberedde sitt deltagande, gjorde Sverige nästan ingenting. I Danmark tillsattes långt förut en person, som tog saken om hand. Han satte sig i förbindelse med en mängd smörhandlande och fick af dem uppgift på personer, hvilka kunde vara lämpliga såsom utställare. Han vände sig sedermera direkt till dessa, anskaffade käril och var på allt sätt dem till nytta. Likaså vid sjelfva expositionen. Han ombestyrde att utställningslokalen bereddes en måttlig och lämplig temperatur, så att smöret höll sig m. m. Regeringen i Danmark begärde skyndsamt och fick beredvilligt af riksförsamlingen 15,000 kronor till bestridande af kostnaderna, under det den myndighet i Sverige, som närmast hade att ombesörja saken, nemligen landtbruksakademien, begärde — 2,000 kronor. Sverige blef sålunda vid utställningen representerad på ett sätt som var bedröfligt och väckte harm, ej blott hos svenske landtbrukare, utan hos hvarje svensk, men utan penningresurser kan ej heller sådant ordnas ordentligt. Jag kan icke underlåta att nämna det, emedan det visar, att landtbruksärenden hos oss ej förvaltas såsom de kunde och borde.

Jag skall emellertid tillsvidare inskränka mig till en anhållan att Kamraren, med gillande af motionärens syfte och vidhållande sitt beslut vid 1874 års riksdag, måtte låta vid Utskottets Utlåtande bero. Jag bör kanske tillägga, att vid 1874 års riksdag denna Kam-

mare för sin del beslutade dels ett särskildt statsdepartement för näringar och allmänna arbeten, hvilket i de nu föreliggande motionerna blifvit förändradt till ett Statsdepartement för jordbruket och öfriga näringar, dels också att Landt- och Sjöförsvarsdepartementen skulle sammanslås till ett gemensamt krigsdepartement.

Jag anhåller om bifall till mitt ofvan framställda förslag.

Om inrättande af ett nytt Statsdepartement för jordbruket och öfriga näringar.
(Forts.)

Friherre Nordenfalk: En så skarpsynt man som den föregående talaren har det ej nog kunnat undfalla, att de försigtiga ordalag, i hvilka Utskottet uttalat sig rörande motionerna, äro beroende på en förening af något varierande meningar inom Utskottet. För min del hade jag hellre velat, att motiven innehållit ett tydligare erkännande af det riktiga i motionernas hufvudsyfte. Alla ledamöter i Utskottet voro emellertid deri ense, att initiativet i denna fråga borde komma från Kongl. Maj:t, hvilket också i Betänkandet framhålles.

Det yrkande den föregående talaren framställt skulle möjligen kunna tolkas såsom innebärande ett klander mot Utskottet, hvilket jag för min del ej kan finna berättigadt, helst Utlåtandet hvarken afser eller kan tolkas såsom ett afböjande af hvarje förslag i den riktning, hvaråt de förevarande motionerna syfta. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag oförändradt i den nu föredragna andra punkten.

Herr Hedlund: Jag är ledsen öfver att den ärade motionären yrkat, att vi skulle bifalla Utskottets hemställan, men med gillande af motionens syfte. Detta har uppkallat mig och jag får för min del förklara, att jag icke är med om motionens syfte. Jag anser nemligen statsdepartementen afse statsförvaltningen, men icke enskild industri, icke anordnande af utställningar, ingenting i den riktningen. För sådana ändamål får man hafva särskilda institutioner, vare sig en "Board af Trade" eller en landtbruksakademi, med andra ord, låta omsorgen om det enskilda näringslivet deri ingå, men lemna statsdepartementen den uteslutande statsförvaltningen. Så länge det gäller statens egendomar, statens skogar eller jernvägar, då bör ett dertill hörande ärende tillhöra statsförvaltningen, men ej då frågan ligger inom de enskilda näringarnas område. Derfor kan jag icke vara med om att gilla motionens syfte, utan yrkar för min del, i likhet med den siste talaren, bifall till Utskottets hemställan i den föreliggande punkten.

Grefve Sparre: Jag är för min del allt för rädd om Kammarrens, särdeles mot Riksdagens slut, synnerligen dyrbara tid, för att vilja uppehålla med något "liktal", och frågan är för öfrigt redan fallen. Men jag kan icke underlåta att uttala den önskan, att frågan måtte falla framåt, såsom man säger, och att den måtte med mer framgång återkomma vid en följande riksdag. Jag har redan i min motion tillkännagifvit, att jag icke hoppades någon framgång åt förslaget första gången. Men jag vill med anledning af den siste tala-

Om inrättande
af ett nytt
Statsdeparte-
ment för jord-
bruket och öf-
riga näringar.
(Forts.)

rens yttrande, att departementen böra anses inrättade för statsändamål, men ej för enskild industri, erinra, att äfven i detta afseende skulle en jordbruksminister hafva ganska mycket att göra. Domänförvaltningar växa, såsom herrarne veta, till ganska betydliga dimensioner. Genom de nyligen indragna militieboställshemmanen, som jemte de förutvarande hemmanen numera öfvergått till statsverket och skola af staten förvaltas, hafva ärendena angående statens domäner vuxit till en så betydande del af statsbestyren, att de ganska väl tåla vid sin man, särdeles om man tillika härvid tager i betraktande, att statens skogar numera äro högst betydande, i synnerhet genom den mängd boställsskogar, som tillfallit staten genom militieboställenas indragning. Jag har funnit, och särskildt i min egenskap af landshöfding har jag erfarenhet härom, att, när en fråga rörande alla dessa statens domäner angår jordens förvaltning, går ärendet till civilministern, men då det gäller skogen, går frågan till finansministern. Herrarne känna litet hvar såsom jordbrukare till, att jordbruket och skogen, särdeles på mindre hemman, så nära med hvarandra sammanhänga, att det bestämdt icke kan vara riktigt, att dessa angelägenheter i sista hand förvaltas af olika myndigheter; och den komité, som var nedsatt för ordnande af domänförvaltningen, hade också uttalat den åsigt, att dessa båda förvaltningsgrenar borde sammanfalla i en hand.

Jag vill icke tala vidare om saken. Jag håller före, oakadt hvad den siste talaren yttrade, att vårt jordbruk och näringslifvet i vår tid utgör en så integrerande del af samhällslifvet, att denna näring borde hafva sin egen målsman inom regeringen och jag tror således, att äfven ur denna synpunkt frågan kunde förtjena att tagas i närmare betraktande. Jag erkänner med Konstitutions-Utskottet — och jag har också i min motion yttrat, att det egentligen är regeringen, som bör taga initiativet i denna fråga. Men om vi se till, hvad regeringen redan har åtgjort i frågan, så har regeringen tvenne särskilda gånger, nemligen 1858 och 1868, gjort framställningar härom till representationen, men dessa propositioner blefvo båda gångerna afslagna. Är det väl nu att begära, att regeringen skall för tredje gången framlägga samma förslag, utan att åtminstone *någon* anledning förefinnes att antaga, att Riksdagen i denna fråga vore af en annan åsigt, än då förra förslagen afslogos. Det är just för att tillkännagifva en förändring i åsikter härutinnan, som jag för min del sluter mig till det af talaren på skånebanken gjorde yrkande, att Kammaren måtte med gillande af motionens syfte för närvarande låta vid Utskottets Utåtande bero.

Herr J. Rundbäck: Kammaren må hysa sympatier eller antipatier emot det ifrågavarande statsrådsembetets inrättande, men jag skulle vilja vänligen uppmana Kammaren att icke för närvarande uttala någon opinionsyttring i saken; ty åtminstone för mig förefaller frågan så outredd, att den, efter mitt förmenande, icke kunnat af Utskottet och ej heller kan af Kammaren utredas med det nu föreliggande materialet. Frågan kräfver otvifvelaktigt att bättre utredas, och

denna utredning måste ske hos Kongl. Maj:t. För öfrigt äro tankarne så delade om bästa sättet att lösa den, att jag vågar påstå, att det är bäst att nu ej uttala någon opinionsyttring; ty då frågan sedermera måhända kommer i ett annat läge, skola vi måhända finna, att ett dylikt uttalande icke blifver hållbart. Vi veta, att regeringen en gång sjelf har önskat ett departement i den rigtning, som nu är föreslagen, och en ändring af statsrådsembetena.

Om inrättande af ett nytt Statsdepartement för jordbruket och öfriga näringar.
(Forts.)

Man har velat än föröka de konsultativa statsrådets antal, än förörda, såsom Herr Ola Andersson i sin motion om Regeringen vid ett tillfälle uttalat, en sammanslagning af Landt- och Sjöförsvarsdepartementet och så vidare. Men det är icke nog med dessa omständigheter, som äro af vigt och omfattande beskaffenhet. Det fordras äfven, om ett Statsdepartement för landtbruket och öfriga näringar inrättas, att man gör klart för sig hvilken ställning Landtbruksakademien och Kommerskollegium skola komma att intaga, om dessa verk skola borttagas eller stå kvar. Skola de fortfarande stå kvar, tror jag att de icke kunna i sin nuvarande form existera.

Jag anser, att det finnes så många outredda förhållanden i denna sak, att jag för min del huser de största betänkligheter mot att uttala något direkt vare sig i den ena eller andra rigtningen. Jag hoppas, att Kammaren icke uttalar någon opinion i frågan, något som Utskottet icke heller vågat göra. För min del anser jag, att Kammaren icke på något sätt handlar orätt, om Kammaren bifaller Utskottets förslag, hvarom jag får framställa yrkande.

Herr Gasslander: Hvad beträffar motionärernas förslag om inrättande af ett nytt statsdepartement för jordbruket och öfriga näringar, har jag för min del icke anledning att deremot framställa någon anmärkning.

Hvad åter angår frågan om en sammanslagning af Landt- och Sjöförsvarsdepartementen, så föreställer jag mig att denna fråga, sådan den här föreligger, icke är så utredd, att Kammaren kan eller bör i densamma nu uttala någon mening. Förhållandena äro i detta hänseende numera icke desamma som 1874, ty sedan dess hafva i afseende å handläggningen af de till Sjöförsvarsdepartementet hörande ärenden vidtagits åtskilliga förändringar. Jag ber att i detta hänseende få nämna, att uppsigten öfver navigationsskolorna i riket numera sedan år 1877 är öfverflyttad från Civildepartementet till Sjöförsvarsdepartementet, och dessutom har detta senare departement på sin föredragning åtskilliga frågor rörande handelssjöfarten, till exempel utfärdande af förordning om hvad å fartyg iakttagas skall till undvikande af ombordläggning med mera sådana af den beskaffenhet, att de icke lämpligen böra tillhöra Landtförsvarsdepartementet, om det skall uteslutande hafva till uppgift att handlägga ärenden rörande rikets försvar.

Det kan i denna del af frågan vara åtskilligt öfrigt att tillägga, men jag tror att Kammaren icke är särdeles intresserad att nu vidlyftigare debattera denna sak, och då jag för min del, såsom jag redan

*Om inrättande
af ett nytt
Statsdeparte-
ment för jord-
bruket och öf-
riga näringar.
(Forts.)*

nämnt, anser att frågan, i hvad den angår en sammanslagning af de två statsdepartementen, icke är så utredd att något omdöme i denna riktning kan uttalas, ansluter jag mig till dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Lasse Jönsson: Det är klart att en fullständig utredning af frågan icke kan begäras af Konstitutions-Utskottet, utan att en sådan utredning måste öfverlemnas till regeringen. Men å andra sidan var det omöjligt för Utskottet att framkomma med ett utlåtande, utan att på samma gång uttala sin åsigt om den föreslagna sammanslagningen af de begge i fråga varande regeringsdepartementen.

Nu har den siste talaren sagt, att Sjöförsvarsdepartementet redan är så öfverhopadt af göromål, att Kongl. Maj:t omöjligt kan gilla en sådan sammanslagning. Det är en sak, som jag naturligtvis icke kan bedöma. Men vi veta, hurusom Sjöförsvarsdepartementet, likasom för öfrigt äfven de andra departementen, så snart det fått en omfattande fråga att behandla, öfverlemnar densamma till utredning af en komité. På detta sätt hafva under senare åren en hel mängd stora komitéer blifvit tillsatta för utredning bland annat af frågor, som jag för min del tycker hafva bort kunna lösas af departementen sjelfva. Hvad särskildt den nu ifrågasatta sammanslagningen beträffar, så har jag hört sakkunnige män vara af den mening, att ordnandet af landets försvarsväsende i sin helhet skulle vinna derpå, emedan detta skulle bidraga till en klarare öfversigt af frågan

Jag vill icke besvära Kammaren med att uppräknat alla de komitéer, som äro nedsatta för behandling af större ärenden; utan inskränker mig till en anhållan hos Herr Talmannen om bifall till det af Herr Ola Andersson framställda yrkandet.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Det förvånar mig, att Herr Jöns Rundbäck förebrätt mig eller måhända oss begge motionärer att hafva framlagt våra förslag i allt för outredt skick, då likväl i 38 § Riksdagsordningen föreskrifves, att Konstitutions-Utskottet tillkommer att granska rikets grundlagar samt att föreslå förändringar deri. Att Herr Rundbäck icke dess mindre anser, det Utskottet af detta skäl icke behöft taga ihop med mitt förslag, finner jag så mycket mera underligt som han, vid en föregående behandling, vid 1874 års riksdag, af samma fråga, till förmån för densamma och med yrkande om bifall åberopat ett yttrande sagda år till statsrådsprotokollet af en konungens rådgifvare, Chefen för Sjöförsvarsdepartementet, angående förvaltningens af sjö-ärendena ombildning. Den åberopade delen af yttrandet lyder som följer: "Jag anser mig härvid böra tillägga, att den riktning, som Sveriges sjöförsvar under senare tiden erhållit och hvilken, i betraktande af landets tillgångar, antagligen kommer att framdeles följas, hänvisar derpå, att landets försvar till sjös hufvudsakligen kommer att utföras i omedelbart samband med dess landförsvar. Full enhet i ledningen af de olika slagen stridskrafter är under sådana förhållanden nödvändig och behovet af en förening af Landt- och Sjöförsvarsdepartementen under ledning af en gemensam chef synes mig af denna anledning sannolikt

förr eller senare komma att erkännas“ — ett yttrande som jag anser tala mot äfven Herr Gasslanders åsigt om befarad svårighet af en sammanslagning af de begge departementen. Detta är dock en sak, som jag naturligtvis icke tilltror mig att kunna fullt bedöma. Men icke hade jag föreställt mig, att ej Konstitutions-Utskottet skulle kunna åstadkomma en bättre utredning af saken, än som det nu förberagat, och än mindre hade jag trott, att man af motionären skulle fordra någon vidlyftigare utredning i ämnet.

Om inrättande af ett nytt Statsdepartement för jordbruket och öfriga näringar. (Forts.)

En talare har förmenat, att det tillhör en regering att sysselsätta sig med statssaker, men icke med enskilda angelägenheter. Nogsamt inses dock huru svårt, för att icke säga omöjligt, det måste vara att uppdraga en bestämd gräns mellan allmänna och enskilda angelägenheter. Men skulle än detta låta sig göra, så tror jag, att sysselsättningen med de löpande ärendena blefve temligen maklig för konungens rådgifvare. Allraminst finner jag anmärkningen vara af den vikt, att jag deraf skulle söka anledning att afstå från mitt förut gjorda yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmannen framställt propositioner enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 5.

Förekom till afgörande Konstitutions-Utskottets utlåtande n:o 13, i anledning af Herr Westins motion om införande af ett ständigt Utskott i stället för de nuvarande tillfälliga.

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.

Omförmälda, inom Andra Kammaren väckta motion (N:o 156) innehöll det förslag,

“att i stället för de hittills varande tillfälliga Utskotten ett ständigt Ekonomi-Utskott, bestående af tjugufyra ledamöter, måtte vid riksdags början tillsättas för behandling af de ärenden, som nu tillhöra de tillfälliga Utskotten; samt

att 53 § Regeringsformen och 37:de och dermed sammanhängande paragrafer Riksdagsordningen måtte erhålla en sådan lydelse, som nu föreslagna förändring påkallar.“

Utskottet hade hemställt,

att Riksdagen, med bifall till syftet af Herr Westins ifrågavarande motion, ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förändrade lydelse af nedannämnda grundlagsstadganden:

Regeringsformen:

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa Utskott: ett Konstitutions-Utskott, att väcka och upptaga frågor rörande

Om införande
af ett ständigt
Utskott i stäl-
let för de till-
fälliga.
(Forts.)

förändringar i grundlagarne och yttranden deröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i Statsrådet förda protokoll; ett Stats-Utskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof; ett Bevillnings-Utskott, att behandla bevillningsfrågor; ett Banko-Utskott, att öfverse Bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; ett Lag-Utskott, att utarbета de från Kamrarne remitterade förslag till civil-, kriminal- och kyrkolagarnes förbättring; samt ett *Ekonomi-Utskott*, att upptaga sådana frågor, som icke tillhöra annat ständigt, ej heller tillfälligt Utskotts handläggning.

Å urtima Riksdag — — — — — ärenden.

Anm. I händelse det från innevarande Riksdag förut hvilande förslag till ändring af denna § antages, bör vid den slutliga redaktionen iakttagas, att efter orden "civil-, kriminal-" inskjutes "kommunal".

Riksdagsordningen:

§ 37.

1. Å hvarje lagtima Riksdag skola, inom åtta dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett Konstitutions-Utskott, ett Stats-Utskott, ett Bevillnings-Utskott, ett Banko-Utskott, ett Lag-Utskott samt ett *Ekonomi-Utskott*. Dessa Riksdagens ständiga Utskott skola bestå: Konstitutions-Utskottet af tjugo, Stats-Utskottet af tjugofyra, Bevillnings-Utskottet af tjugo, Banko-Utskottet af sexton, Lag-Utskottet af sexton och *Ekonomi-Utskottet* af tjugofyra ledamöter, hvilka hvardera Kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om Kammaren så beslutar, genom elektor; ankommande på Kamrarnes sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt Utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt Utskotts behandling, så ock att, derest Utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

2. Hvardera Kammaren — — — — — in-
träda.

3. *Kamrarne ega hvar för sig tillsätta ett eller flera tillfälliga Utskott, bestående af så många ledamöter, som Kammaren aktar nödigt, för upptagande af frågor rörande Kammarens enskilda angelägenheter.*

4. Å urtima — — — — — ärenden.

5. *Ej må statsrådsledamot eller justitieråd i Utskott eller val till Utskott deltaga; ej heller någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, inväjas i Utskott, der redovisning för hans egna embetsätgärder kan förekomma.*

§ 43.

Ekonomi-Utskottet skall meddela utlåtande öfver dit från Kamrarne hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar, som rikets allmänna hushållning

röra, äfvensom om grunderna för allmänna inrättningar af alla slag, så ock öfriga inom Riksdagen väckta frågor, hvilka icke är af beskaffenhet att tillhöra annat ständigt, ej heller tillfälligt Utskotts handläggning.

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.
(Forts.)

§ 56.

Konungens propositioner, så ock motioner i ämnen, som tillhöra ständigt Utskotts behandling, kunna icke till afgörande i Kammare företagas, innan Utskott deröfver afgifvit yttrande. Frågor, som röra nägondera Kammaren enskildt, må genast afgöras.

§ 59.

Betänkande — — — — — företagas.
Utskotts — — — — — begär.

§ 62.

Kammares beslut i fråga, som icke rörer Kammaren enskildt, skall Medkammaren genom utdrag af protokollet delgifvas. Har målet varit af Utskott handlagdt, skall ock detta om beslutet på enahanda sätt underrättas. Derest ledamot, som i Kammarens beslut ej instämt, vill sin särskilda mening hos Medkammaren anmäla, skall sådant vara honom obetaget; hörande han i slikt fall sin skiljaktiga mening skriftligen till protokollet aflemna, hvarefter den genom protokollsutdrag Medkammaren delgifves; men ej må häraf i något fall beslutets expedierande uppehållas.

§ 63.

När fråga — — — — — återförvisa.
Stanna Kamrarne öfver någon fråga, deri Utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall Utskottet söka att de olika meningarne, så vida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till Kamrarne inkomma.

Hvad Kamrarne sammanstämmande — — — — — förfallit.

Sedan uppläsning skett af denna hemställan, mot hvilken dels Herr von Möller, dels Herrar Borg, Danielson, S. Johnson, L. Jönsson och Norén inom Utskottet anmält reservation, lemnades ordet, på begäran, till

Herr Sjöberg, som anförde: Jag har vid två eller tre tillfällen under denna riksdag tillåtit mig framställa en och annan liten erinran eller anmärkning emot de utlåtanden, Konstitutions-Utskottet afgifvit, och dessa anmärkningar hafva i sjelfva verket varit rigtade emot Konstitutions-Utskottets ledamöter från denna Kammare, enär

Om införande
af ett ständigt
Utskott i stäl-
let för de till-
fälliga.
(Forts.)

dessa Utskottets betänkanden eller beslut tillkommit genom deras åt-
görande.

Det är därför med så mycket större glädje jag funnit och med
tacksamhet erkänner, att fem af denna Kammare valde medlemmar
af sagda Utskott reserverat sig emot det förslag, som Utskottets majo-
ritet i förevarande fall funnit sig böra framlägga. Kunde jag till
dessa fem ledamöter äfven få räkna Utskottets ärade vice ordförande
och Herr Svensén, hvilka låtit anteckna, att de i ärendets slutliga
handläggning icke deltagit, vore glädjen och tacksamheten å min sida
naturligtvis så mycket större.

Då jag lika väl som någon annan inser, att diskussionen i hvarje
fråga numera bör inskränkas till det minsta möjliga, skulle jag icke
nu hafva tillåtit mig begära ordet, derest icke, såsom Herrarne torde
hafva sig bekant, Första Kammaren återremitterat frågan till Utskot-
tet och sålunda, för såvidt jag af diskussionen derom kunnat inhemta,
i princip erkänt förslagens nödvändighet och nytta.

Jag skall söka att göra de anmärkingar, jag har att framställa,
så kortfattade som möjligt, men kan det oakadt måhända icke und-
vika att yttra mera än hvad Herrarnes tålmod för tillfället möjligen
tillåter.

Motionären utgår i sitt förslag från att lägga en viss vikt vid
de stridigheter, som ofta nog visa sig vid remissen af motioner, då
fråga uppstår att bestämma, om en motion bör af ständigt eller Till-
fälligt Utskott handläggas. Det skälet tror jag dock icke kan hafva
så synnerligt mycket att betyda, ty äfven under den gamla ständs-
författningen förekommo ofta stridigheter i fråga om, huruvida en
motion borde hänvisas till Lag-Utskottet, eller om den skulle öfver-
lemnas till det dåvarande Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet.
Riksdagsförhandlingarne upplysa derom tillräckligt, och från de tvenne
sista ständsriksdagarne, vid hvilka jag såsom sekreterare i ett af stän-
den hade äran deltaga, minnes jag mycket väl en hel mängd sådana
frågor, hvarom särskild talmanskonferens måste hållas och hvarom
ofta ganska lifliga diskussioner inom de olika ständen fördes, innan
man kom till något resultat.

Nu säger Utskottet att den nya institutionen, det vill säga de
Tillfälliga Utskotten, ej synes rätt hafva velat slå rot i våra förhål-
landen. Jag ber härvid få erinra, att den nya Riksdagsordningen
icke är så synnerligt gammal; det är den fjortonde lagtima Riksdagen
som arbetar under denna nya ordning och man kan sålunda icke
säga det vara någon synnerligen lång tid att derpå kunna grunda
ett säkert omdöme, huruvida inrättandet af de Tillfälliga Utskotten
 varit till gagn eller icke.

Väl har jag under den förflutna tiden hört en och annan gång
uttalas en viss längtan efter återinförande af det gamla Besvärs- och
Ekonomi-Utskottet, men jag kan säga, att jag icke oftare hört dessa
uttryck än sådana, som gått ut på den stora lycka, som skulle vin-
nas genom en återgång till den gamla ständsförfattningen. Jag kan
derföre icke heller tillmäta det nyss nämnda skälet någon synnerlig
betydelse.

Utskottet säger vidare, att "emot återinförande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga talar visserligen fortfarande hvad som, på sätt ofvan anmärkts, utgjorde den förrnämsta anledningen till afskaffandet af det forna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, nemligen svårigheten för ett enda Utskott att behandla alla de olikartade frågor, som skulle komma att dit hänvisas." Nu frågar jag eder, mine Herrar, skulle väl denna svårighet afhjelpas genom återinförande af det allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet? Utskottet har föreslagit ledamöternas antal i det nya Utskottet till tjugofyra. Denna Kammares tre tillfälliga Utskott hafva såväl vid denna riksdag, liksom vid flera föregående riksdagar, utgjorts af tillsammans tjugosju ledamöter. Första Kammaren har vanligen tillsatt tvenne tillfälliga Utskott, hvaradera bestående af fem ledamöter, sålunda från båda Kamrarne tillhopa trettiosju ledamöter i de tillfälliga Utskotten, och detta är otvifvelaktigt något mera än tjugofyra.

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.
(Forts.)

Såsom motiv för tillsättandet af tillfälliga Utskott framhölls af Justitiestatsministern vid det tillfälle, då den nya Riksdagsordningen föredrogs inför Kongl. Maj:t, olämpligheten af ett ovikorligt stadgande om uppdrag åt samma personer att utreda alla de olikartade frågor; som tillhörde Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets handläggning, och de många anmärkningar, som vid den tiden och derförinnan hördes mot detta Utskott, gingo också ut derpå, att det icke var i besittning af tillräckliga krafter för att motsvara sin uppgift.

Då jag omöjligt kan finna, att förhållandet i berörda hänseende numera skulle bli bättre än förr och icke förmår inse, att den omständigheten, att det föreslagna Utskottet i sin egenskap af ständigt utskott skulle erhålla eget kansli, hvilket såväl motionären som Utskottet tyckts lägga särskild vikt på, skulle leda dertill, att frågorna vunne en mera mångsidig och tillfredsställande utredning, än fallet varit inom de tillfälliga Utskotten, kan jag icke heller i denna del omfatta Utskottets mening.

För några riksdagar sedan, då i denna Kammar förekom en sådan meningsskiljaktighet, som motionären antydde, eller huruvida ett framställt förslag borde hänskjutas till ständigt eller tillfälligt Utskotts behandling, yppade sig härom en olika uppfattning mellan Herr Jöns Rundbäck och mig. Jag höll då på, att den förevarande frågan borde öfverlemnas till ett tillfälligt Utskott, hvaremot han ansåg att den borde handläggas af ett ständigt Utskott.

Jag ansåg mig då böra framhålla, hvad jag nu ytterligare tillåter mig att upprepa, nemligen att vi i sjelfva verket sakna all grund för att visa obenägenhet emot de tillfälliga Utskotten. Jag gjorde det då och gör det ännu af det skälet, att man enligt min tanke icke får skygga tillbaka för att till tillfälliga Utskott hänskjuta så många frågor, som grundlagen medgifver, på det att ledamöterna i dessa Utskott må beredas tillfälle att utbilda sig, så att de förr eller senare må anses värdige att inträda i de ständiga Utskotten.

Då Kamrarne vid riksdagens början, såsom sig bör, i de ständiga Utskotten insätta sina yppersta krafter, så är det ju lämpligt att männen af andra och tredje ordningen komma in i de till-

Om införande
af ett ständigt
Utskott i stäl-
let för de till-
fälliga.
(Forts.)

fälliga Utskotten, för att visa hvad de duga till, och detta kunna de göra allra bäst såsom ordförande eller föredragande i ett tillfälligt Utskott, då de få tillfälle att skriftligen utreda frågorna och uppsätta Utskottets beslut i desamma. Det är nemligen en erkänd sak, och de flesta skola medgifva rigtigheten af den satsen, att tankarne då först blifva klara för den skrifvande, då han måste sätta dem på papperet och sålunda söka göra dem klara äfven för andra. Det är det bästa kriteriet på värdet af en skriftlig uppsats, om man lyckas åstadkomma något sådant.

Att detta nu skulle bättre lyckas för ett ständigt Utskott därför, att det vore försedt med kansli, kan jag icke finna. Vill man åter säga, att den så kallade kurialstilen derigenom skulle bättre hållas vid makt, så får jag säga, att jag icke sätter så synnerligt värde derpå. Hufvudsaken är att hvarje fråga erhåller sin rätta och behöfliga utredning; klädes framställningen i en vacker och afrundad form, är det ju så mycket bättre, men ingalunda det viktigaste och detta så mycket mindre, som ju Konungens rådgifvare icke kunna vara främmande för de frågor, som förekomma i Kamrarne. Brister det något i de underdåniga skrivelser, som aflätas till Kongl. Maj:t, så betyder ju detta mycket litet, då Herrar statsrådsledamöter haft tillfälle att åhöra diskussionen och sålunda omedelbart bilda sig en riktig uppfattning af Riksdagens önskan eller mening i hvarje särskildt fall.

Utskottet har vidare såsom en fördel, hvilken skulle vara förenad med det föreslagna så kallade Ekonomi-Utskottet, påpekat, att detsamma genom att arbeta på afdelningar skulle kunna påskynda arbetets fortgång. Jag kan alldeles icke finna detta. Ty Kamrarne hafva ju grundlagsenlig rätt att nedsätta så många tillfälliga Utskott, de någonsin behaga. Det måtte väl alltid i Kamrarne finnas män, som i särskilda detaljer ega de insigter, som behöfvas för utredning af en viss fråga, och det bör väl vara lättare, då någon fråga väckes under riksdagens lopp, att finna tjenliga personer för dess behandling än att på förhand besätta ett Utskott, då man icke kan känna beskaffenheten af de frågor, som må komma under dess behandling.

Utskottet vill vidare återföra oss till den under ståndsrepresentationen gällande principen, att alla motioner, med undantag af grundlagsfrågor, skola vara väckta inom viss tid från riksdagens början för att kunna komma under behandling, och sålunda skulle förslag i alla sådana ämnen, som, enligt nu varande Riksdagsordning, lemnas till utredning af Tillfälliga Utskott, falla under den allmänna bestämningen, hvilket synes mig vara synnerligen olämpligt. Jag går ännu längre, jag anser det vara *ett fel* i den nuvarande Riksdagsordningen, att icke hvilken fråga som helst kan när som helst under riksdagens sammanvaro få väckas. Upphörde den nu stadgade terminen för motioners afgifvande, skulle, föreställer jag mig, kunna uppstå det förhållande, att, då någon medlem af en Kammare kunde vara sinnad att väcka motion, han genom att rådföra sig med andra, som hade större insigter, erfarenhet och inflytande, kunde få upplysning om det vore lämpligt att framlägga den frågan, eller om den borde uppskjuda

tas eller helt och hållet läggas åsido. Detta är nu en omöjlighet, då motionsfabrikationen, om jag så får uttrycka mig, skall med ett visst tryck utföras under loppet af tio dagar, och det är naturligt, att det skulle blifva ändå omöjligare, om alla frågor, hvilka nu gå till de Tillfälliga Utskotten, skulle behandlas på samma sätt.

Dessutom, mine Herrar, är det en annan sak, som, enligt min uppfattning, talar emot detta förslag. Det är att, långt ifrån att öka de ständiga Utskottens antal, man tvärtom borde bemöda sig om att förminska detsamma. Skall, i fråga om Riksdags-Utskotten, en förändring ega rum, bör den gå i den rigtningen, synes mig, att vi söka, så vidt ske kan, komma ifrån det ena fasta Utskottet efter det andra och förfara så, som man går tillväga i andra konstitutionella länder, der för hvarje fråga af någon större vikt nedsättes ett särskildt Utskott. Att frågor kunna hafva frändskap med hvarandra och sålunda böra i ett sammanhang behandlas, anser jag mig icke behöfva närmare angifva.

Det var en gifven följd af öfvergången från den gamla ständsrepresentationen till den nu varande, att vi icke kunde undgå de fasta Utskotten. Detta hade också med sig en annan följd, hvilken icke är god, och det är att hvarje ärende, hvori ett ständigt Utskott afgifvit Utlåtande, skall enligt regeln behandlas samtidigt i begge Kamrarne. Detta är en bland de största oegentligheter, som vidlåda den nuvarande arbetsordningen; ty det måste väl, mine Herrar, medgifvas, att, om en mängd personer sammanträda för att öfverlägga i ett och samma ämne, det icke finnes någon rimlig anledning att säga, att två femtedelar af dem skola gå in i det ena rummet och tre femtedelar i det andra rummet för att man skall kunna få en mogen öfverläggning i ämnet.

Jag skall emellertid icke trötta Herrarne längre; i förbigående har jag en anmärkning att göra mot Utskottet, nemligen att det försummat att taga i öfvervägande, huruvida icke andra stycket i § 80 Riksdagsordningen borde ändras, i fall detta förslag antages.

Men jag har ännu ett skäl, som jag vill framställa, och det är att genom införande af detta Ekonomi-Utskott skulle Konungens utslutande makt och myndighet inom det ekonomiska lagstiftningsområdet enligt 89:de § Regeringsformen ytterligare bekräftas och stärkas. Det är dock en myndighet, som, på sätt jag vid flera föregående tillfällen tillåtit mig anmärka, icke synes mig hvila på fullt giltiga grunder.

Jag hoppas, att icke någon må misstänka mig för att vilja på något sätt göra en inskränkning i Konungens eller regeringens makt eller myndighet; men jag kan icke föreställa mig, att en regerings myndighet skulle bero derpå, att den inom ett visst område innehade all lagstiftningsrätt. Om så vore förhållandet, skulle en regering, som egde lagstiftningsrätt inom alla områden af samhällslifvet, vara allra starkast, men vissa tilldragelser i de länder, der så kallade sjelfherskare finnas, torde tillräckligt bekräfta, huruvida en sådan sats kan hålla stånd. Denna Konungens utslutande makt öfver den ekonomiska lagstiftningen pålägger

*Om införande
af ett ständigt
Utskott i stället
för de tillfälliga.
(Forts.)*

*Om införande
af ett ständigt
Utskott i stäl-
let för de till-
fälliga.
(Forts.)*

regeringen mycket tyngre ansvar, än hon under nuvarande förhållanden förmår bära, och dertill kommer dessutom den svårigheten, att gränserna mellan den civila och den ekonomiska lagstiftningen oftast icke låta sig bestämmas. Redan vid 1809 års riksdag, då Konstitutions-Utskottets förslag till ny riksdagsordning diskuterades, framställdes mot samma förslag, bland annat, den anmärkningen — jag mins nu icke i hvilket stånd, — att bestämdt måtte stadgas hvad som egentligen borde komma under namn af ekonomi-mål, och dervid yttrades, "att större delen af de ärenden, hvilka under denna titel hittills hänförts, hafva dels en så nära gemenskap med den civila lagfarenheten, dels ock ett så oskiljaktigt inflytande på eganderätten, att de med lika skäl böra tillhöra konungs och ständers gemensamma afgörande som allmänna lagfrågor". Konstitutions-Utskottet svarade på denna anmärkning, att en sådan urskilning ej torde finnas i annat än det individuella området, och att en uttrycklig föreskrift härutinnan skulle på en gång blifva vidlyftig och ofullständig, — och dervid blef det. Det synes mig, att man sjuttio år efter det ett sådant uttalande förekom i ett riksstånd borde taga under öfvervägande, huruvida en förändring i berörda afseende må ega rum eller icke.

Jag skall nu icke tillåta mig längre upptaga den ärade Kammarrens tid. På grund af hvad jag yttrat faller det af sig sjelft, att jag yrkar afslag å Konstitutions-Utskottets nu förevarande förslag.

Herr Dickson: Jemte det jag instämmer i den föregående talarrens yrkanden om afslag och hufvudsakligen i allt hvad han yttrat, ber jag få tillägga ett par skäl, hvilka derjemte varit för mig de bestämmande i denna fråga. Jag medgifver ganska villigt, att de tillfälliga Utskotten hittills icke motsvarat hvad man vid den nya riksdagsordningens införande af dem väntade. Men frågan torde vara, huruvida felet ligger i sjelfva riksdagsordningen eller huruvida det icke snarare ligger i Kammarrens sätt att tillämpa denna riksdagsordning. Nu veta vi ganska väl, huru det tillgår, att nemligen genast vid riksdagens början tillsätts efter ärendenas mängd och beskaffenhet 3 à 4 Tillfälliga Utskott med nio ledamöter i hvardera, och der fördelas alla sådana frågor, som icke skola behandlas af Ständigt Utskott. Om nu Kammarren begagnade sin i 56 § Regeringsformen medgifna rätt att pröfva frågorna, innan remiss göres till Utskotten, så skulle Kammarren sannolikt derigenom minska de Tillfälliga Utskottens arbete i betydlig mån. Ty man måste väl medgifva, att af alla de motioner, som väckas i Kammarren och hänvisas till Tillfälligt Utskott, den ojemförligt största delen är af sådan beskaffenhet, att de icke borde komma under behandling här, utan Kammarren kunde ganska väl begagna sin grundlagsenliga rätt att vägra deras remiss och afslå dem genast. Det kan visserligen kanske sägas, att man genom ett sådant förfarande skulle få en dubbel diskussion, d. v. s. en diskussion om sjelfva saken äfven vid början af riksdagen. Men jag tror icke att detta skulle vara så ofördelaktigt, ty vid den tidpunkten har Riksdagen god tid och en diskutering af frågorna skulle således ej skada. Om vi sedermera, efter en behöflig utgallring bland dessa motioner, som här väckas,

för hvars och ens särskilda behandling utsåge några få personer, t. ex. tre, högst fem, bland hvilka jag då gerna såge motionären sjelf — jag önskar särskildt, att motionären skulle insättas för att blifva satt i tillfälle att motivera och klargöra orsakerna och skälen till sin motion och på det att icke, såsom nu ofta sker, det må öfverlemnas åt det Tillfälliga Utskottet att reda den högst oklara tankegång, som allför ofta finnes i motionen, samt att supplea motionärens tankar, då han uppenbarligen sjelf saknat förmåga att framställa hvad han menat — så tror jag att vi komma att slå in på den rätta vägen. Jag anser således, att, om Kammaren, som sagdt, begagnar sin grundlagsenliga rätt och behandlar dessa Tillfälliga Utskott såsom grundlagen vill att de skola behandlas, de ej skola visa sig så otillförlitliga och otillfredsställande som de nu göra, och på den grunden tror jag, att icke den föreliggande motionen bör tillstyrkas. Nu skulle naturligtvis, om detta ekonomiutskott komme till stånd, å intet dithörande ärende remiss kunna vägras, och dessa 24 personer, som skulle sitta i Utskottet och der möjligen fördela sig å 4 afdelningar med 6 personer i hvarje, skulle då få alla dessa ärenden om hand. Men jag ser aldrig, huru inom ett sådant Utskott skulle kunna finnas tillräckliga krafter och tillräcklig mångsidighet att behandla alla de olikartade ämnen, som der skulle förekomma. Jag tror derföre, såsom jag förut nämnt, att, om Kammaren ville begagna den rätt grundlagen medgifver densamma, de tillfälliga utskotten skulle visa sig bättre än de hittills gjort, och det är på den grund som jag yrkar afslag å Utskottets betänkande.

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.
(Forts.)

Friherre Nordenfalk: Med den stränga sparsamhet på beröm, hvarför den förste talaren är känd, och detta icke minst, när det är fråga om Konstitutions-Utskottet, torde det icke förundra någon, om jag går att äfven för egen del taga fasta på de loford, han egnade reservanternas mening. Förhållandet är nemligen, att jag inom Utskottet yrkade afslag å motionen, men då jag dervid stannade i minoriteten, ansåg jag mig icke hafva något skäl att deltaga i utarbetandet af det förslag, som från Utskottet nu föreligger.

Jag kan således ingalunda åtaga mig att försvara Utskottets hvarken motivering eller grundlagstext, allra helst som deri, enligt mitt förmenande, finnes icke blott sådana formella brister, som påpekats i Första Kammaren, utan äfven åtskilliga andra.

Hvad beträffar sjelfva saken, så kan jag så mycket heldre fatta mig kort, som de skäl, hvarför jag yrkat afslag, redan af föregående talare blifvit tydligt och utförligt framställda, men vill blott tillägga, såsom ett ytterligare, den med årliga riksdagar naturligen fortgående minskningen i antalet frågor, hvilka behandlas såsom rent ekonomiska lagstiftningsfrågor. Beträffande en olägenhet, som för närvarande följer med de tillfälliga Utskotten, eller att, om samma fråga väckes i begge Kamrarna, motionerna derom skola samtidigt behandlas på två olika håll, så synes mig denna olägenhet lätt kunna afhjelpas dermed, att de tillfälliga utskotten tillåtas, om de så önska, att sammanträda till gemensam öfverläggning. Men att den form, som nu är af Ut-

*Om införande
af ett ständigt
Utskott i stö-
let för de till-
fälliga.
(Forte.)*

skottet föreslagen, icke är lämplig, det tror jag att erfarenheten från ständsriksdagarne temligen tydligt har ådagalagt. Då jag för min del icke funnit någon egentlig fördel uti att åtminstone ännu frågå det nuvarande behandlingssättet af frågor, som tillhöra tillfälligt utskott, men deremot de tillfälliga utskotten verkligen synas — tvärt emot hvad Utskottet säger — hafva börjat slå rot uti det nuvarande arbetssystemet, och då erfarenheten visat, att icke så få af de till dem hänvisade ärenden, särskildt i år, vunnit Riksdagens bifall, samt utredningar, sådana som de, hvarpå vi nyligen från ett af Andra Kammarens Tillfälliga Utskott hafva sett exempel, icke torde lemna mycket öfrigt att önska, så finner jag för min del giltiga skäl för afslag å Utskottets betänkande, derom jag anhåller.

Herr Sam. Johnson: Då jag, såsom Herrarne finna af Utskottets betänkande, reserverat mig emot detsamma, ansåg jag det vara min pligt att uttala mina motiv dertill. Men som Herr Sjöberg redan på ett så utmärkt sätt uttalat de åsichter, som äfven jag hyser i denna fråga, att det vore mig omöjligt att göra det lika väl, så skall jag icke trötta Kammaren med något vidare yttrande, utan ber att helt och hållet få instämma med honom. Jag tror ock, att hvar och en är belåten med, att ingen så här på slutet af Riksdagen upptager Kammarrens tid mera än hvad behöfligt är. Jag får således yrka afslag å Utskottets utlåtande.

Herr Norén: Såsom Herrarne se af betänkandet, har jag icke kunnat biträda det slut, hvartill Utskottet kommit, emedan jag anser att den yttersta varsamhet bör iakttagas, då det är fråga om att göra ändring i våra grundlagar, synnerligast en ändring, sådan som den nu föreslagna, hvilken går i den rigtning, att vi skulle upptaga en institution, som för så många år sedan blifvit utdömd. Dessutom anser jag, att förslaget innebär en alltför stor inskränkning i den fria motionsrätten. Skulle nemligen tiden för afgifvande af motioner, hvilka skulle tillhöra det ifrågasatta Utskottets behandling, göras lika inskränkt, som den, under hvilken motioner, tillhörande ständigt Utskotts behandling, få afgifvas, så skulle en mängd frågor, hvilka nu få väckas under Riksdagens lopp, icke alltid blifva upptagna. Det är af dessa skäl, likasom af åtskilliga andra, som jag får yrka afslag å Utskottets betänkande.

Herr Svensén: Det förhåller sig med mig på samma sätt som med Friherre Nordenfalk, nemligen att jag icke deltagit i Utskottets slutliga behandling af denna fråga, och detta af samma skäl, som dem han uppgaf. Jag stannade nemligen uti minoriteten inom Utskottet och ansåg mig därför ej behöfva deltaga uti uppsättandet af det digra betänkande, som här föreligger. Jag har en gång varit med om att afskaffa det forna allmänna Ekonomi- och Besvärs-Utskottet, och jag har ingen anledning att nu vilja återinföra detsamma. Man har påpekat, att de Tillfälliga Utskotten hade stora svårigheter att bekämpa, derföre att de saknade särskilda kanslier, hvaremot det nu föreslagna

Utskottet skulle få sitt särskilda kansli och derigenom alla svårigheter afhjelpas. Jag tror dock att från våra Tillfälliga Utskott hafva mer än en gång och särskildt denna riksdag, då Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott behandlade skolfrågan, så gedigna betänkanden afgifvits, att det gamla Besvärs- och Ekonomi-Utskottet knappast någonsin åstadkommit något dermed jemförligt. Jag tror också, att om man besluter sig för afskaffande af dessa Tillfälliga Utskott, så gifver man sjelfstyrelsen en knuff, som icke vore rätt lämplig,

Jag vill icke förlänga diskussionen, utan yrkar afslag å det föreliggande betänkanudet.

Herr vice Talmannen Ivarsson: Då alla de föregående talarne ställt sig på samma sida som jag, så kunde det vara onödigt att jag yttrade mig i frågan, helst som vi nu befinna oss nära Riksdagens slut och tiden i anledning deraf är dyrbar. Jag ville dock med ett par ord angifva de hufvudsakliga skäl, på grund af hvilka jag icke kan biträda Utskottets förslag.

Grundlagen innehåller ett stadgande derom, att endast nödiga och nyttiga förändringar deri må ega rum. Om man således åsyftar en grundlagsförändring, så har man i första rummet att tillse, om den är nödig eller nyttig. Och i detta fall tror jag, att man kan med fullt skäl säga, att den föreslagna förändringen hvarken är nödig eller nyttig. Den är icke nödig, emedan man under den tid, som förflutit, sedan man fick bort det gamla Ekonomi-Utskottet, funnit sig mycket väl kunna undvara detsamma. Man har sett, att detta gått mycket väl för sig; och sedan man nu vant sig vid att undvara Utskottet, kan det icke sägas vara nödvändigt att ånyo inrätta detsamma. Den föreslagna åtgärden är icke heller nyttig, emedan den utan tvifvel skulle motverka, hvad jag anser långt mer nödigt och nyttigt och hvad jag förut här i denna Kammare äfven uttalat, nemligen att Riksdagen inom en icke långt affägsen tid får laglig rätt att deltaga jemväl i den ekonomiska lagstiftningen. Riksdagen har visserligen fått en sådan rätt sig medgifva i många fall, der Konungen ansett sig böra underställa dylika frågor Riksdagens pröfning. Men någon i grundlagen stadgad rätt härtill har Riksdagen icke. Från regeringen har man i år fått ett förslag, som går ut på, att Riksdagen skulle gemensamt med Kongl. Maj:t stifta kriminallag för krigsmagten. Och det är att hoppas, att man från regeringens sida icke skall möta motstånd, om man påyrkar, att Riksdagen får deltaga i den ekonomiska lagstiftningen i dess helhet, något som jag anser så mycket lämpligare nu, då man har årliga riksdagar, emot förr, då flera år förflöto mellan hvarje riksmöte. Om man nu skulle antaga Utskottets förslag och således inrätta ett Ekonomi-Utskott, så skulle naturligtvis dermed afses att bereda utväg för behandling af s. k. ekonomiska ärenden. Om deremot Riksdagen får grundlagsenlig rätt att deltaga i den ekonomiska lagstiftningen, måste otvifvelaktigt dessa ärenden hänvisas till Lag-Utskottet. Och det nya Ekonomi-Utskottet skulle då komma att anlitas i ytterst ringa grad. De ärenden, som då skulle återstå för detsamma,

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.
(Forts.)

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.
(Forts.)

kunde alltför väl behandlas af Tillfälliga Utskott. Det är hufvudsakligen af detta skäl, som jag ställer mig på deras sida, som yrkat afslag å betänkandet.

Herr Gasslander: Jag skall förena mig med dem, som yrkat afslag å Utskottets förslag. Anledningen, hvarför jag begärde ordet, var dock icke att få tillkännagifva detta, utan att fästa uppmärksamheten på en oegentlighet i Utskottets förslag. Enligt detsamma skulle 43 § Riksdagsordningen få följande lydelse:

“Ekonomi-Utskottet skall meddela utlåtande öfver dit från Kamrarna hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar, som rikets allmänna hushållning röra, äfvensom om grunderna för allmänna inrättningar af alla slag o. s. v.”

Denna bestämmelse står i uppenbar strid mot 89 § Regeringsformen, der det heter: “Vill Konungen å Riksdagen öfverlemna att gemensamt med honom något afgöra som rikets allmänna styrelse rör, då förfares dermed på det sätt, som angående lagfrågor är i 87 § 1 mom. stadgadt”. Här af visar sig att Utskottets förslag, om det antages, komme att stå i uppenbar strid mot gällande stadgande i Regeringsformen. Och på detta och i öfrigt anförda skäl instämmer jag med dem, som yrkat afslag.

Herr Jöns Rundbäck: Jag kan icke neka till, att jag kände mig något nedstämd, då jag icke fick äran dela det beröm, som från den förste talaren kom reservanterne till del. Denna förstämning tilltog, då alla de efterföljande talarne gjorde sina anmärkningar mot Utskottets förslag, hvilka det naturligtvis måste blifva svårt för en enda person att besvara. Då den förste ärade talaren, hvars auktoritet i denna fråga ingen högre än jag erkänner, uppträdde med så starka skäl mot Utskottets förslag, ber jag gent emot honom få ställa en annan auktoritet, som icke funnit detta förslag förkastligt. Jag syftar härmed på den man, som egentligen utarbetat vår nuvarande Riksdagsordning. Jag var nemligen tillstädes, då han i Första Kammaren yttrade, att den anordning, han vidtagit genom inrättande af tillfälliga Utskott, icke motsvarat hvad han med densamma afsett. Riksdagen har heller aldrig tillsatt dessa Utskott, såsom från början varit afsedt. Meningen var att ett Tillfälligt Utskott skulle tillsättas för hvarje särskild fråga, som vore af natur att af sådant Utskott behandlas, eller frågor, som åtminstone vore af samma beskaffenhet. Så har man icke gjort, utan man har till ett och samma Tillfälliga Utskott hänvisat en mängd olikartade frågor, till exempel skolfrågor och frågor rörande sjöfarten; än har man varit i luften, än på jorden! Jag erkänner visserligen, att man sökt få in förmågor i de tillfälliga Utskotten, men dels är det i vissa frågor, till exempel frågor rörande sjöfarten, ondt om insigtsfulle män inom Kamrarna, och dels har det händt, att, då sakkunniga personer verkligen funnits, de icke blifvit invalda. Den auktoritet, jag nyss åberopat, yttrade äfven, att frågorna skulle vinna på att det vid deras behandling inom Riksdagen följdes ett system,

nämligen samma system, som följes vid behandlingen inom de ständiga Utskotten. Med fullt erkännande åt den utredning, som de tillfälliga Utskotten i många frågor åstadkommit, vågar jag dock, utan att därför vilja förnära någon, påstå, det dessa Utskott ofta lemnat utredningar, som varit långt ifrån tillfredsställande. Nog var den utredning af skolfrågan, som i dessa dagar gjorts af ett af denna Kammars tillfälliga Utskott, förträfflig och värd allt erkännande, men tro Herrarne, att, om den frågan kommit till behandling inom Första Kammararen, detta tillfälliga Utskotts utlåtande hade lyckats vinna framgång der? Nej, mine Herrar, ty vi kunna icke förneka det faktum, att Första Kammararens åsikter i en mängd frågor äro betydligt olika dem, som hysas af denna Kammare. Det hafva vi sett i frågor rörande grundlagsförändringar och äfven andra. Det största felet, som vidlåder de tillfälliga Utskotten, består enligt mitt förmenande deri, att, om nu den ena Kammararen i en fråga, som af tillfälligt Utskott behandlats, fattar ett enhälligt beslut, detta vanligen krossas, när frågan kommer till behandling inom Medkammararen. Om de båda Kamrarne i stället finge samarbeta i ett ständigt Utskott, tror jag, att genom sammanjemkning af de olika meningarne, många kantigheter skulle afslipas och att arbetet skulle leda till ett verkligt resultat, för hvilket man då hade kämpat inom båda Kamrarne. I denna fråga till exempel stå vi nu visserligen ganska eniga och kämpa för reformens genomförande, men vi kunna icke uppnå detta mål därför, att man i Medkammararen icke vill understödja oss i en sådan fråga. Om deremot båda Kamrarne hade samverkat för att utreda frågan, är jag öfvertygad om, att resultatet blifvit lyckligare. Detta i fråga om såväl arbetsättet som de förmåner, i afseende på utredningen, hvilka genom ett ständigt Utskotts behandling skulle vinnas.

Det har af en talare framhållits, att införandet af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga skulle befästa regeringens uteslutande rätt till utöfvande af den ekonomiska lagstiftningen. Men om Herrarne behaga läsa 43 § Riksdagsordningen, hvarest gränserna för de ständiga Utskottens verksamhet finnas utstakade, tror jag, att ingen skall kunna säga, att den ifrågasatta grundlagsförändringen skulle stadfästa eller utsträcka regeringens makt, ty denna makt finnes utstakad i 89 § Regeringsformen, icke blott i den del deraf, som Herr Gasslander citerade, utan det heter också i fortsättningen af denna paragraf: »Riksdagen ege dock icke makt att i dessa mål annat eller mera besluta, än föreställningar och önsknningar, att hos Konungen anmälas, och hvarå Konungen, sedan Statsrådet deröfver blifvit hört, göre det afseende Han för Riket nyttigt finner“. Men vilja Herrarne hafva denna makt, det vill säga Riksdagens makt, utvidgad, hvilken sak väl kan tåla att tänka på, måste först en ändring i 89 § Regeringsformen göras och denna ändring har icke med nu föreliggande fråga att göra.

Under alla omständigheter måste de frågor, som inom Riksdagen förekomma och icke tillhöra ständigt Utskotts behandling, beredas, vare sig af det nu ifrågavarande eller af ett eller flera tillfälliga Utskott. För öfrigt vill jag säga, att de frågor, som detta nya Utskott skulle

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.
(Forts.)

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.
(Forts.)

få att behandla, visserligen äro af mycket olikartad beskaffenhet; men denna omständighet bör väl icke betraktas såsom något skäl emot förslaget antagande, då ju förhållandet är enahanda i fråga om Lag-Utskottet. Vi skola komma ihåg, att Lag-Utskottet skall behandla alla frågor, som angå stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civil- kriminal- och kyrkolag. Och om man, på sätt Konstitutions-Utskottet föreslagit, uti Ekonomi-Utskottet insätter från hvardera Kammaren 12 praktiske och duglige män med olika kvalifikationer i afseende å ställning i lifvet, så tror jag att man skulle få ett Ekonomi-Utskott, som skulle kunna utreda hvilka frågor som helst, och det till och med bättre än de tillfälliga Utskotten gjort, i synnerhet om motionstiden för hithörande frågor väckande på samma gång inskränkes till hvad angående ständiga Utskott i detta afseende är stadgadt, hvilket enligt min öfvertygelse kan och bör ske. Ty sedan vi nu fått årliga riksdagar, kan man fundera ut sitt förslag hemma och mycket väl hinna fram med det inom tio dagar efter Riksdagens öppnande å Rikssalen. Mer trängande lära väl dessa frågor i allmänhet icke vara än att, om deras framläggande för Riksdagen icke medhinner inom sagda tid, dermed kan anstå till nästa riksdag. Skulle emellertid saken vara af så trängande beskaffenhet, att den icke tål uppskof, så lemnar ju grundlagen tillfälle för frågans väckande äfven efter den så kallade motionstidens slut.

Genom denna förändring skulle ett systematiskt och mycket bättre arbete, än som nu erhålles, åstadkommas. Hur går det nu till? Jo, under riksdagen väckas 4—5 undervisningsfrågor dels i Första och dels i Andra Kammaren. Båda Kamrarna behandla dem hvar på sitt sätt, och så törnar man emot dessa väggar och krossas. Är jag icke belåten med utgången, kan jag vid samma riksdag väcka ny motion i ämnet, och således kan ett tillfälligt Utskott få motioner till sig remitterade oupphörligt. Detta gör ock, att det understundom händer, att Utskottet icke bryr sig om att behandla en del af dessa motioner utan, så att säga, kastar dem under bordet. Är detta ett riktigt arbetssätt? Jag tror det icke. Genom ett bifall till Utskottets föreliggande förslag skulle man deremot icke allenast få ett bättre sätt för dessa ärendens beredning, utan äfven vinna den fördelen, att Riksdagarnes förkortande derigenom möjliggjordes.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, ehuru jag är öfvertygad om, att Kammaren öfversåge om jag gjorde det i ändamål att försvara Utskottets åtgörande, som verkligen bör kunna försvaras. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr *Bäckström* instämde med Herr *J. Rundbäck*.

Herr *Wieselgren*: Jag är af olika åsigt med den siste talaren i fråga om den rigtning, i hvilken Utskottsinstitutionen bör vidare utvecklas. Jag tror, att man bör sträfva efter att så mycket som möjligt begränsa de slag af ärenden, som det må tillhöra hvarje Utskott att behandla. Jag förmenar också, att ärendena kunna fördelas på

de särskilda ledamöterna inom Utskotten, på det att ärendena må kunna till viss grad samtidigt utarbetas. Och vidare tror jag, att detta skulle vara en utveckling äfven i sparsamhetens intresse, enär den skulle kunna leda dertill, att de ständiga Utskottens kanslier kunde afskaffas.

Om införande af ett ständigt Utskott i stället för de tillfälliga.
(Forts.)

Skälen för afslag å nu förevarande förslag äro redan fullständigt framlagda af en föregående talare; jag anser mig icke vidare behöfva dervid uppehålla mig. Icke heller vill jag upptaga tiden med citater. Ett sådant vill jag dock tillåta mig, ett, som angifver det mål hvartill jag syftar och skälen för min åskådning. Man påstår, att en skånsk ädling skall hafva, då han hörde med ord af beröm omtalas något utmärkt tal af ett af vårt lands största snillen, fällt detta yttrande: "med det der må det vara godt och väl, men sätt honom på en kuskbock, så får man se hvad han duger till". Sätt, säger jag, mutatis mutandis, — sätt våra ledamöter i Kammararen in i Utskott utan kansli, så får man veta hvad de duga till. Det är en väsentlig skillnad mellan att granska Utskottens arbeten, mot att sjelf utarbeta deras förslag. Att inom Utskotten hafva tjänstemän, som skola besörja arbetet, tror jag icke vara lämpligt. Vilja vi fortsätta på sjelfstyrelsens väg, så må vi lära oss att sjelfva arbeta, sjelfva sätta oss in i frågorna, i stället för att låta andra verkställa arbetet, under det att vi sjelfva bära äran deraf.

Jag yrkar afslag å betänkandet.

Herr Danielson: Jag är mycket tacksam mot dem, som yrkat afslag å Utskottets hemställan, och jag tror, att beröm i detta afseende äfven bör tilldelas Utskottets vice ordförande, ty han har inom Utskottet både talat och röstat för afslag å motionen. Hvad beträffar Herr Rundbäcks invändning, så är den enligt min åsigt icke så kraftig, som han förmodar. Det är nemligen alldeles tydligt, att, då detta nya Utskott skulle få en mängd olikartade ärenden att behandla, så skulle, äfven om deri invaldes en mängd lämpliga personer, det dock alltid inträffa, att man icke hos dem kunde hafva att påräkna fullt tillräckliga insigter i hvarje särskildt fall. Det är väl under sådana förhållanden lämpligast att, på sätt som nu sker, Kamrarne få utse de personer, som för hvarje förekommande fall kunna anses vara de dugligaste. Herr Rundbäck nämnde vidare, att den ena Kammararens Tillfälliga Utskott nu icke visste, huru Medkammararens Tillfälliga Utskott arbetade. Jag torde blott behöfva erinra derom, att de båda Kamrarnes Tillfälliga Utskotts Utlåtanden utdelas af trycket, så att Utskotten genom ömsesidiga utbyten blifva i tillfälle att följa hvarandras arbeten och att således dem emellan eger rum en kommunikation, som icke är att förakta, äfven om dessa Utlåtanden skulle afhandla samma frågor. Han sade äfven, att det starkaste skälet för honom att nu ej påyrka bifall till Utskottets Utlåtande vore det, att han icke ville att ett beslut skulle fattas, som kunde föranleda till Riksdagens förlängande. Men om saken verkligen vore så nyttig och så nödvändig, att dess utredning skulle fordra några dagars uppskof med Riksdagens afslutande, så skulle jag icke

*Om införande
af ett ständigt
Utskott i stäl-
let för de till-
fälliga.
(Forts.)*

hafva någonting emot ett sådant uppskof; men jag tror icke att det är skäl att orda så mycket om den saken. Jag vill endast tillägga, att, då Riksdagen antagit att hvilatill grundlagsenlig behandling det af Herr Lagerstråle väckta förslag, så kommer väl en stor del af de ärenden, som nu remitteras till Tillfälliga Utskotts behandling, att hänskjutas till Lag-Utskottet, hvarigenom den ifrågasatta förändringen blir ännu mindre nödvändig. Nämnda ärenden torde väl ändå bäst behandlas på det sätt, som grundlagen angifver, genom Tillfälliga Utskott.

Jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid, utan vill endast, som sagdt, hafva uttalat min glädje deröfver att så många yrkat afslag å Utskottets hemställan, och jag hoppas att ännu många år skola förflyta, innan ett förslag, sådant som detta, kommer åter till denna Kammare.

Herr Lyth: Endast ett par ord. Jag har i tre riksdagar haft den äran att vara medlem af ett utaf denna Kammares Tillfälliga Utskott och erkänner villigt, att mycket kan vara öfrigt att önska i fråga om ärendenas behandling af de Tillfälliga Utskotten. Men jag hemställer till Kammaren, om icke någon gång till och med ofta skäl till anmärkning äfven mot de Ständiga Utskotten kunna förefinnas. Jag tror, att vi alla äro ofullkomliga och att således härom icke är mycket att tala.

Den enda stora anmärkning jag har att göra emot de Tillfälliga Utskotten är den, att dithörande frågors behandling genom olika Utskott från båda Kamrarne drager allt för långt ut på tiden, så att, såsom vi ibland sett, ett ärende icke hinner att vid samma riksdag behandlas af båda Kamrarne. Jag ber att såsom exempel härpå få nämna den stora och viktiga skolfrågan, nyss behandlad här, men som nu endast är att betrakta såsom en opinionsyttring af Andra Kammaren; jag för min del sörjer dock icke öfver den saken. Till att förekomma denna olägenhet, borde Kamrarne utse flera Tillfälliga Utskott än nu är fallet, så att endast ett mindre antal motioner än som nu är fallet finge af hvarje dylikt Utskott behandlas; hvarigenom ärendena skulle kunna blifva fortare beredda och således äfven tidigare af Kamrarne afgjorda.

Det är det enda jag anser önskligt i denna sak, och för öfrigt instämmer jag med dem, som yrka afslag å Konstitutions-Utskottets förevarande hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits i öfverstämmelse med de yrkanden, som blifvit gjorda, afslog Kammaren Utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogos och biföllos, hvart för sig, Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 1, i anledning af väckt motion om upphäfvande af den

Riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna medgifna rätt till särskild handräkning i utsokningsmål; och

N:o 2, i anledning af väckt motion om förstärkning af Riksbankens grundfond.

§ 7.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 43, i anledning af dels återremiss från båda Kamrarne af vissa §§ i de uti Utskottets Utlåtande N:o 12 innefattade förslag till förordningar om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund samt om allmän flottled, dels ock Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande lydelsen af ej mindre vissa andra §§ i samma förordningsförslag, än förslaget till förordning om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Utskottet hade hemställt,

att Kamrarne, med frånträdande hvardera af sitt förut beträffande § 6 af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund fattade beslut, ville antaga följande lydelse af nämnda paragraf:

»Ej må i vattendrag så byggas, att genom uppdamning eller annorledes men tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom; och skall förty vattenverk, der hinder i vattnets lopp kan lända till men för annan, vara så inrättadt, att genom lucka å dammen eller annan dylik anstalt tillräckligt aflopp kan för vattnet beredas, när sådant är af nöden.

Är för vattenverk af nöden att uppdamning sker å jord, som kan deraf taga skada, må dock, der verket prövas vara till väsentligt gagn för orten, och skadan finnes vara synnerligen ringa emot värdet af den tillökning i drifkraft, som för vattenverket uppstår, eller jorden enligt de i gällande skiftesstadga fastställda grunder är hänförlig till afrösningsjord, Rätten till uppdamningen lof gifva; och skall för skadan ersättning på en gång gäldas till fulla värdet och hälften derutöfver.»

Mot denna hemställan hade dels Grefve *Mörner* och dels Herr *Lindgren* inom Utskottet reserverat sig.

Ordet begärdes af

Herr *Olof Jonsson*, som yttrade: Det är med ett visst vemod jag begärt ordet i denna fråga, ty det beslut, Kammaren här fattar, kommer att afgöra, huruvida denna lag, på hvilkens utarbetande stort

*Angående
§ 6 af för-
ordningen om
jordegares rätt
öfver vattnet
å hans grund.*

Angående
§ 6 af för-
ordningen om
jordegares rätt
öfver vattnet
å hans grund.
(Forts.)

arbete och stora kostnader blifvit nedlagda, skall kastas i papperskorgen, för att möjligen under lång framtid der förblifva. Såsom Herrarne känna, har nemligen Första Kammaren vidhållit sitt förra beslut i denna § och afslagit Utskottets sammanjemkningsförslag. Första Kammarens beslut innehåller, att uppdämning må ske, om jorden, som deraf skadas, är af den beskaffenhet, att skadan pröfvas vara ringa mot den nytta, som genom uppdämningen vinnes. Utskottets förslag till sammanjemkning skiljer sig ganska obetydligt från Första Kammarens beslut; det hufvudsakligaste är ett tillägg att det vattenverk, för hvilket uppdämning är af nöden, skall pröfvas vara till väsentligt gagn för orten. Mången hyser väl stora betänkligheter mot en utsträckning af denna rättighet till uppdämning, emedan jordbruket derigenom skulle skadas. Men jag anser, att man i hvarje speciellt fall icke bör fästa sig vid det ena eller andra yrket, utan se till, hvad som kan vara för det allmänna af största gagn, vare sig det angår den ena eller andra individen. Man hyser ock synnerliga betänkligheter, för att den undersökning, som skulle utröna huruvida den ringa skadan står i det förhållande till den nytta, som af uppdämningen vinnes, att uppdämning må ske, icke skulle kunna göras tillräckligt opartiskt, utan att man möjligen skulle komma till origtiga slutsatser. Jag tror emellertid, att man icke får göra sådana slutsatser i speciella fall, då de paragrafer, som afhandla dessa fall, äro i och för sig sjelfva tydliga. Lika lätt, som misstag i ena fallet kunna begås, kunna de dessutom begås i det andra.

Således synes det mig icke vara skäl att afslå hvad Första Kammaren beslutat. Det skulle sannerligen vara sorgligt, om Andra Kammaren här genom ett vidhållande af sitt förra beslut, eller antagande af Utskottets sammanjemkningsförslag, skulle vålla, att hela lagen fölle. Den fölle nemligen då icke i följd af bristande utredning, utan i följd af olika åsigtter, som stå gent emot hvarandra, och jag förstår verkligen icke, huru lagen en gång skall kunna antagas, utan att den ena Kammaren ger vika och går den andra till mötes. För min del kan jag icke biträda ett resultat, som skulle vara så olyckligt som det, hvartill Utskottet kommit.

Denna Riksdag har sannerligen icke uträttat några storverk i lagstiftningsarbetet, men kunde vi säga, när vi komma hem, att dessa lagfrågor blifvit lösta, vore det ändå något. Jag uppmanar Kammarerna att något tänka på det arbete och den kostnad, som på lagen blifvit nedlagda, och nu fatta ett beslut, som gör lagens antagande till en möjlighet. Jag tror också, att det bör vara en särskild tillfredsställelse att för en gång få ställa sig på den ståndpunkten och visa den upphöjdhet i tänkesätten, att man låter enskilda betänkligheter fara för att gagna det allmänna. Jag tager mig alltså friheten yrka, att Andra Kammaren måtte fatta samma beslut som den Första, ett beslut, som finnes intaget i Utskottets föreliggande betänkande och som jag därför icke torde behöfva nu uppläsa.

Herr Liss Olof Larsson: För min del skall jag taga mig friheten yrka, att denna Kammare måtte i afseende å Utskottets sam-

manjemkningsförslag fatta samma beslut som Första Kammaren fattat eller att afslå detsamma och vidhålla sitt förra beslut i fråga om denna 6 §. Det är visserligen mycket ledsamt, om ett förslag till ordnande af vattenrättsförhållandena, som efter lång väntan ändtligen framkommit, nu skulle falla i följd af Kamrarnes olika beslut, men jag kan å andra sidan icke finna, att man, därför att man väntat så länge, skall behöfva taga hvad som helst som erbjudes för att få något. Den talare, som näst före mig hade ordet, sade, att det skulle vara en glädje att komma hem och kunna säga, att man utträttat något stort och att af denna anledning man borde taga hvad Första Kammaren beslutat i fråga om föreliggande §. Härå vill jag genmäla, att det icke är hufvudsaken att kunna säga, det man antagit ett stort lagförslag, utan hufvudsaken, huru det är beskaffadt och om det varit önskligt att få detsamma. Jag skulle för min del, ehuru jag mot Utskottets sammanjemkningsförslag hyser stora betänkligheter, dock låtit dessa betänkligheter fara, för att få lagen antagen, men då Första Kammaren icke velat visa ens det ringa tillmötesgående, som här varit ifrågasatt, utan vidblifvit sitt förra beslut, kan jag för min del icke vara med om att icke allenast öfvergifva vår förra ståndpunkt, utan äfven lemna å sido Lag-Utskottets nu framlagda sammanjemkningsförslag, för att kasta oss i armarne på Första Kammaren och säga: när Ni vilja det, nöja vi oss med det beslut Ni fattat, huru origtigt vi än finna detsamma. Jag tviflar till och med på om ett sådant yrkande, som den näst föregående talarens, är grundlagsenligt. Huru mycket man än må önska, att lagen må komma till stånd, tror jag dock icke, att man, för att vinna ett resultat, får i detta fall lemna Andra Kammarens uttalade åsigt helt och hållet å sido.

Jag får därför för min del anhålla om afslag å denna punkt och att Kammaren måtte vidblifva sitt förra beslut i fråga om den nu föredragna paragrafen.

Häruti instämde Herrar *J. E. Johansson* i Forneby, *Westman* och *Näslund*.

Herr Anders Persson: Jag har inom Utskottet deltagit i det sammanjemkningsförslag, som här föreligger, och oaktadt jag hyst mycken tvekan vid antagande af detsamma, har jag dock gjort det för att gå Första Kammarens önskingar till mötes, men vid det förhållande, att Första Kammaren icke antagit förslaget, yrkar jag afslag å detsamma och i likhet med den förste talaren, att Kammaren måtte vidhålla sitt förut fattade beslut. Så vidt jag vet, är det här första gången, som fråga väckts om att i lagstiftningen införa den principen, att en enskild person kan få göra en annan enskild person skada, och jag tror därför, att man bör vara ytterst försiktig i uttalandet af en sådan princip. Det är därför jag tror, att man icke under några omständigheter bör gå längre än man gjort i det förslag, som nu är föredraget; men då, som sagdt, Första Kammaren icke velat antaga detta, så kan jag icke heller på något villkor till-

*Angående
§ 6 af för-
ordningen om
jordegares rätt
öfver vätnet
å hans grund.
(Forts.)*

Angående
§ 6 af för-
ordningen om
jordegares rätt
öfver vattnet
å hans grund.
(Forts.)

styrka, att Andra Kammaren instämmer i Första Kammarens beslut, och jag finner det nästan underligt, att Första Kammaren, som alltid förut stödt sig på bestående förhållanden vid upptagande af nya principer i lagstiftningen, här tyckes icke hafva velat iakttaga denna regel. Jag tror, att man icke behöfver förlänga diskussionen i denna fråga, der meningarne synas vara temligen eniga.

Herr Gustaf Jonsson: Jag har begärt ordet endast med anledning af den förste talarens yrkande, att denna Kammare skulle, med frångående af det här föreliggande sammanjemkningsförslaget och sitt förut fattade beslut, instämma med Första Kammaren. I likhet med Herr Liss Olof Larsson tror jag, att man icke bör antaga en lag, äfven om på lagen äro nedlagda mycket arbete och mycken kostnad, då lagen icke är bra. Det är mycket farligt att i en lag tillåta sådana rättskränkningar för eganderätten, som detta förslag innebär. För min del vill jag, i likhet med Herr Liss Olof Larsson, yrka afslag å sammanjemkningsförslaget och bifall till det beslut Kammaren förut fattat samt anhålla att äfven i öfrigt få instämma med honom.

Herr Sven Andreasson: Jag finner skilnaden emellan hvad Utskottet nu föreslagit och det beslut Första Kammaren fattat vara så ringa, att man nästan kan säga, att det icke är någon skilnad. Enligt Utskottets förslag får uppdämning ske endast i det fall, att verket pröfvas vara till väsentligt gagn för orten. En pröfning skall dock i alla fall ske af rätten, innan man får exproprieras eller lösa en sådan jord, som kommer att af uppdämningen taga skada, och någon fara kan jag icke inse ligga i ett sådant stadgande, synnerligast då man får ersättning för jorden med femtio procent öfver densamma fulla värde. Det är, enligt min uppfattning, icke konsekvent att besluta, att jordegaren skulle få tillösa sig vattenverket, men neka vattenverksegaren att tillösa sig en bit jord, som måhända för dess egare är af ganska ringa betydelse.

Jag antager, att Lag-Utskottet varit temligen ense om sammanjemkningsförslaget, men då Första Kammaren satt sig emot det samma och skilnaden mellan detta förslag och Första Kammarens beslut är så ringa, hemställer jag, om icke Kammaren skulle vilja biträda Första Kammarens beslut, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Torpadie: Då denna paragraf förra gången behandlades inom Kammaren, uttryckte jag mina åsigtter om densamma med tillräcklig skärpa, så att jag nu icke behöfver spilla några ord i det ämnet; men då grundlagen ålägger Lag-Utskottet, att, när Kamrarna fattat olika beslut i lagfrågor, söka åstadkomma en sammanjemkning, blifver det en pligt att med frånträdande af egna åsigtter söka fullgöra grundlagens bud.

För min del har jag också inom Utskottet varit med om detta sammanjemkningsförslag.

Jag kan visserligen medgifva riktigheten af hvad den siste ärade

talaren nämnde, att det icke är synnerligen stor skilnad emellan Första Kammarens förslag och Utskottets sammanjemkningsförslag, men dock finnes det den ej oväsentliga skiljaktigheten mellan dessa förslag, att Utskottet, så vidt möjligt är, sökt skydda den bättre jorden från att öfversvämmas af vattenverken, äfvensom deri, att Utskottet föreslagit, att, om så skulle skulle ske, det först må visas, att vattenverket är till väsentligt gagn för orten, hvarmed man menat det samma, som förefinnes på ett ställe i flottningslagen. Jag trodde verkligen, att detta erbjudande ifrån Utskottets sida skulle vara sådant, att det kunde af Första Kammaren accepteras, men då Första Kammaren icke velat fatta den tillbudna handen, finner jag helt naturligt, att icke påyrka bifall till sammanjemkningsförslaget, ty genom att antaga detta förslag, skulle Andra Kammaren förlora sin position för framtiden.

Hvad angår frågan derom, huruvida Andra Kammaren bör vidhålla sitt förra beslut rörande denna § eller biträda Första Kammarens förslag, så tror jag detta beror på den vigt man anser ligga derpå, att denna lag *nu* kommer till stånd och således det stora och kostsamma arbetet, som på densamma nedlagts, icke förspilles, och detta är en fråga, om hvilken jag har mycket svårt att yttra mig. Jag skall därför icke göra något yrkande, men jag skall på förhand förklara, att, om det kommer till votering och denna blir stäld så, att dervid icke blir fråga om att antaga Första Kammarens beslut, så kommer jag att rösta för, att Andra Kammaren må vidhålla sitt förut fattade beslut.

Herr Åbergsson: För min del är jag icke rädd för att blifva misstänkt för allt för stor undfallenhet mot Första Kammaren, då jag förordar det af den förste talaren framställda förslag att biträda Första Kammarens beslut i denna sak; jag gör det nemligen icke af undfallenhet, utan emedan jag finner det vara lämpligt och riktigt.

Då denna fråga förevar inom Lag-Utskottet, talade jag för den lydelse som Första Kammaren gifvit § 6, och jag sökte då visa, att det uttryck, som der förekommer och finnes intaget på fjerde sidan af Utskottets betänkande, nemligen »att jord, som genom uppdämning kan sättas under vatten eller skadas, bör vara af den beskaffenhet, att den genom uppdämningen derå skeende skada prövas vara ringa mot den nytta, som af uppdämningen vinnes» att, säger jag, detta uttryck innebär både, att det icke får vara den yppersta åkerjorden, som till större areal skadas, och att det derjemte måste vara ett vattenverk, som är af väsentlig betydighet, eller, såsom det å sammanjemkningsförslaget heter, till väsentligt gagn för orten. Första Kammarens beslut kan således icke afse, att man för t. ex. en linskäkta eller sådant skall få rätt att genom uppdämning skada åkerjord, och likaledes följer af samma beslut, att, om jorden är af god beskaffenhet och en stor yta deraf skulle blifva vattendränkt, uppdämning icke kan tillåtas, om icke vattenverket är af synnerligen stort värde. Jag anser det därför icke vara någon fara vid att bifalla det beslut, som Första Kammaren fattat. De af denna Kam-

Angående
§ 6 af för-
ordningen om
jordegares rätt
öfver vattnet å
hans grund.
(Forts.)

Angående
§ 6 af för-
ordningen om
jordegares rätt
öfver vattnet å
hans grund.
(Forts.)

mares ledamöter, som vilja vara med om att bifalla Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag, synas mig därför böra, för sakens framgång, icke hafva några betänkligheter mot att derifrån öfvergå till Första Kammarens beslut, ty jag tror icke skilnaden mellan dessa formuleringar vara särdeles stor. För min del anser jag det vara en så stor fördel för landet, att nu få denna lag färdig, att jag därför vill biträda dem, som yrka att Andra Kammaren måtte fatta samma beslut som Första Kammaren redan fattat, hvarigenom § 6 skulle erhålla den lydelse, som finnes intagen å sidorna 3 och 4 af Utskottets betänkande.

Herr C. I. Bengtsson: Då i några delar af landet ängsmarker kunna vara af lika stort till och med högre värde än åkerjord, tror jag icke att Kammaren bör bifalla den formulering Första Kammaren gifvit denna §, hvarför jag anhåller att Kammaren, med afslag såväl å Utskottets sammanjemkningsförslag som å Första Kammarens beslut, måtte vidhålla sitt förut fattade beslut rörande denna §.

Herr Liss Olof Larsson: Jag vill endast tillägga några ord till mitt förra yttrande. Jag skulle väl kunna vara med om antagande af Första Kammarens beslut i afseende på denna §, för så vidt Första Kammaren i samma § intagit den bestämmelsen, att vattenverksegare skall vara skyldig tillösa sig hela egendomen, der egendomsegaren icke vill tillåta uppdämning på annat vilkor, ty då vore full rättvisa vederfaren jordegaren. Då det är fråga om rättighet för jordegare att få göra ändringar eller utrifningar af vattenverk, heter det, att, om jordegare vill hafva en aldrig så liten förändring af vattenverk, för att åstadkomma en vattenaftappning eller dylikt, så är han skyldig lösa till sig hela vattenverket och erlägga halfva kostnaden för vattenverket derutöfver. En vattenverksegare åter, som gör intrång på annans jord, har icke någon sådan skyldighet. Jag kan verkligen icke anse det vara rimligt, att, om en vattenverksegare har exproprierat annans jord eller med andra ord derå åstadkommit skada genom vattenuppdämning, han blott skall behöfva gälda den skadade jordens fulla värde och 50 procent derutöfver, men icke skall hafva samma skyldighet som en jordegare gentemot ett vattenverk, att utlösa det helt och hållet. Först då fråga blifver om full likställighet för båda dessa intressen, skall jag vara med om att gifva en vattenverksegare rättighet, att, der ett väsentligt gagn ifrågakommer, taga den jord han behöfver; men gifva den ene företräde framför den andre, kan jag deremot icke vara med om.

Herr P. Pehrsson i Törneryd instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Asker: Med anledning af Kamrarnes i denna fråga fattade skiljaktiga beslut, har Lag-Utskottet, under förutsättning att det samma borde kunna tillvinna sig båda Kamrarnes bifall, här sökt framlägga ett sammanjemkningsförslag, och Lag-Utskottet har dermed fullgjort, hvad dess pligt fordrat. Då nu emellertid Första Kammaren

icke godkänt sammanjemkningsförslaget, utan fattat ett särskildt beslut i frågan, återstår, att bland de alternativa förslag, som nu föreligga, se till, hvilketdera är mest antagligt. Vid jemförelse emellan det beslut, Första Kammaren fattat, och Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag, kan jag åtminstone för min del icke finna annat än, att redaktionen af denna lagparagraf, som innefattas i Första Kammarens beslut, är vida bättre än Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag. Mot detta Första Kammarens beslut hafva visserligen åtskilliga talare inom Kammarerna och senast den ärade representanten på dalabänken framfört vissa betänkligheter, men jag får bekänna, att jag har svårt att inse, hvad man dermed egentligen menat. Enligt min öfvertygelse skola, derest Första Kammarens beslut äfven af denna Kammare godkännas, helt säkert vid den föreslagna lagens tillämpning de af den ärade talaren på dalabänken antydda betänkligheter lätt bortfalla. Det lär icke heller kunna förnekas, att detta förslag till lag angående vattenrätten, derest detsamma i öfrigt kan vinna Riksdagens godkännande, är af stor vikt och betydighet. Riksdag efter riksdag har man påyrkat nödvändigheten och gagnet af att erhålla en sådan lag och, då vi nu ändtligen stå så nära detta lagverks fullbordan, synes det mig, såsom om det vore temligen både oklokt och orätt af Andra Kammarerna, att, endast för att hålla på sitt en gång fattade beslut, förstöra hela lagförslaget.

Jag tillåter mig sålunda vördsamt hemställa till Kammarerna, huruvida det icke vore skäl, att Andra Kammarerna, icke af undfallenhet, utan derför att Första Kammarens beslut är bättre än Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag, nu instämde i det af Första Kammarerna redan fattade beslut.

I detta yttrande förenade sig Herr von Rehausen.

Herr Sven Nilsson: Jag har begärt ordet endast för att till protokollet tillkännagifva, att jag kommer att rösta emot såväl Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag som emot bifall till det beslut Första Kammarerna i frågan fattat. Då jag har anledning att tro, att Kammarerna nu går att fatta beslut, afvikande från min mening, har jag icke velat underlåta att säga detta. Jag anser nemligen det vara ganska farligt att bifalla ett lagförslag och fatta ett beslut, som innefattar rätt för en enskild person att kränka annan enskild persons rätt.

Då Första Kammarerna nu vidhållit sitt ursprungliga beslut i frågan, anser jag för min del, att äfven Andra Kammarerna bör vidhålla det beslut, Kammarerna en gång fattat.

Herr Thomasson: Om jag, hvilket jag knappast vill, äfven skulle medgifva, att Lag-Utskottets förslag är sämre redigeradt än Första Kammarens, ber jag dock den ärade talaren, som hade detta yttrande, besinna, att detta i så fall kommer sig deraf, att i Utskottets förslag införts vissa detaljbestämmelser för tryggande af jordegares rätt. När man så gör, är det klart, att ett förslag icke kommer

Angående
§ 6 af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.
(Forts.)

Angående
§ 6 af för-
ordningen om
jordegares rätt
öfver vattnet å
hans grund.
(Forts.)

att låta så bra, som om det är hållet i allmänna ordalag. Det var just därför, att Första Kammarens beslut var så allmänt och sväfvande, som Utskottet icke ansåg sig kunna inbjuda Andra Kammaren att biträda detsamma. Jag medgifver, att de båda förslagen i sak skilja sig föga från hvarandra, men Första Kammarens beslut var, såsom sagdt, affattadt i så obestämda ordalag, att vi, inom Lag-Utskottet, då frågan om sammanjemkning der var före, icke kunde få klart för oss, hvad som rätteligen menades; så till exempel kunde icke ens förslags-ställaren själf redogöra för hvad som skulle förstås med "ersättning", om det betydde ersättning för *jordens* fulla värde och hälften derutöfver, eller för *skadans* fulla värde och hälften derutöfver.

Det var naturligt, att, då Lag-Utskottet skulle jemka emellan detta förslag och det af Andra Kammaren antagna, hvilka utgingo från principiellt olika synpunkter, i det Andra Kammaren förklarar sig anse, att den enskildes eganderätt aldrig borde vika för en annans enskilda intressen, huru stora än dessa måtte vara, man skulle uppställa något större garantier för jordegaren än Första Kammarens beslut innefattade. Jag har framhållit, att sistnämnda beslut och Utskottets nu framlagda förslag i sak föga skilja sig från hvarandra, och det är hufvudsakligen i afseende på affattningen, som Utskottets förslag efter mitt förmenande har ett afgjordt företräde. Är det nu så, att man ej vill, att 15 års arbete, som jag tror vara nedlagdt på detta förslag, skall gå förloradt, vill jag gerna medgifva, att vi kunna vika ifrån såväl det sammanjemkningsförslag, Lag-Utskottet här har framlagt, som det beslut, denna Kammaren fattade förra gången, då frågan förelåg; ty så vigtig är olikheten mellan dessa och Första Kammarens naturligtvis icke. Men är man ej angelägen att få lagen nu, utan vill man, liksom Första Kammaren, vänta till dess förslaget genomgått ännu en öfverarbetning, så anser jag att denna Kammare bör vidhålla sitt förra beslut.

Jag skall för min del icke framställa något yrkande, men har blott velat säga, att antagande af Första Kammarens beslut eller förkastande deraf bör bero af huru högt man skattar lagens värde, i öfrigt; anses denna vara i väsentliga delar god, bör Kammaren efter mitt förmenande ej för nu anmärkta bristfällighets skull kasta bort hela lagen.

Häruti instämde Herr *Widmark*.

Herr *Helander*: Det vill synas mig, som om det borde vara särdeles starka skäl, som nu skulle förmå Kammaren att låta falla detta förslag, å hvars utarbetande användts så mycken tid och så betydande kostnader, för att vi i en snar framtid åter skulle bortkasta stora summor på nya förslag. Jag kan icke anse det vara något skäl, att därför att Första Kammaren vidhållit sitt beslut, denna Kammare nödvändigt äfven skulle vidblifva sitt, och, så att säga, sätta hårdt mot hårdt. Deremot synes mig vara skäl att taga i betraktande, huruvida det icke finnes någon anledning för denna Kammare att frånträda sitt en gång fattade beslut. Efter detta beslut skulle det sä-

kerligen blifva ytterst sällsynt, att ett vattenverk blefve anlagdt, äfven om ingen nämrivärd skada kunde ifrågakomma. Nu ifrågasätter Första Kammaren i sjelfva verket intet annat än att tillåtelse till uppdämning må gifvas, när den skada å jord, som kunde uppstå genom uppdämningen, är ringa mot den nytta, som af uppdämningen vinnes, i hvilket fall Första Kammaren vill gifva icke allenast full ersättning för den mark, som blefve skadad, utan hälften derutöfver; och tyckes det mig, som om tillräckligt i detta afseende då vore gjordt, för att jemväl denna Kammare skulle kunna bifalla förslaget. Det skulle således efter mitt förmenande vara särdeles illa, om Kammaren nu vidhölle sin mening, då detta lagförslag således komme att förfalla. Jag instämmer med dem, hvilka yrkat, att Andra Kammaren måtte antaga Första Kammarens beslut i denna fråga.

Angående § 6 af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.
(Forts.)

Herr *Berglöf* förenade sig med Herr *Helander*.

Herr O. B. Olsson: Jag anhåller endast att få i protokollet antecknadt, att jag kommer att rösta för bifall till det beslut Första Kammaren fattat i denna fråga. Jag gör det af den anledningen att, då denna lag så lång tid varit under arbete och kostnaderna varit så stora samt vi nu slutligen stå så nära det efterlängtade målet, jag icke vill bidra att i sista ögonblicket omintetgöra detsamma. Dessutom tror jag att, hvad detta särskildt beträffar, det icke är något annat än reciprocitet. Då jordbrukaren har rätt att till jordbrukets befrämjande rifva vattenverk och tvinga fabrikanter eller egare af sådana verk att lemna dem, så böra också dessa å sin sida hafva rätt att förbättra sina vattenverk genom uppdämning, då de betala jordens värde och 50 procent derutöfver.

För min del biträder jag således Första Kammarens beslut.

Herr *A. F. Pettersson* i Sibbarp instämde uti Herr O. B. Olssons anförande.

Herr *Aug. Peterson*: Jag får tillkännagifva, att jag kommer att biträda det beslut, hvartill denna Kammare kommit i frågan. Jag anser det nemligen icke rätt och billigt, att man skall kunna tillägna sig annans jord på det sätt, som är föreslaget. Må vara att jordegaren skall hafva full ersättning för jordens värde med 50 procent förhöjning, men jag känner förhållanden i min hemort, som göra att jag för min del ej kan biträda det nu framlagda förslaget. Så hade till exempel en vattenverksegare kommit öfverens med några grannar att uppdämma vatten på våren och att för rättigheten der till betala en viss summa. Jordegarna trodde ej, att vattnet skulle göra sådan skada på deras ängar, som verkligen blef förhållandet, och ansågo till en början, att den lemnade ersättningen var ganska bra. Men efter några års förlopp funno de sig särdeles illa af öfverenskommelsen, ty de hade nästan icke något gagn mera af sina ängar, der det ej längre växte ett grässtrå. Den af uppdämning förstörda

Angående
§ 6 af för-
ordningen om
jordegares rätt
öfver vattnet å
hans grund.
(Forts.)

marken hade blifvit förvandlad till svart och oduglig mark, hvarpå ingenting kunde växa, således utan vegetation. Vattenverksegaren var nu så hederlig, att han föranstaltade om ny värdering af marken i närvaro af jordegarne och lemnade full ersättning. Men om nu i enlighet med föreliggande förslag uppskattningen skolat ske *på en gång*, så hade ju dessa jordegare utan full ersättning fått sin jord förstörd, ty man kunde ej på förhand veta, att skadan skulle blifva så stor och den föreslagna lagparagrafen lemnar ej tillfälle att rätta värderingen sedan den en gång egt rum. Jag finner således ifrågavarande förslag obilligt och kommer fortfarande att rösta för bifall till det beslut, hvori Andra Kammaren förra gånge stadnade.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter, enligt de meningar som under öfverläggningen förekommit, dels på yrkandet att Kammaren måtte biträda det beslut, Första Kammaren beträffande lydelsen af ifrågavarande paragraf fattat, dels ock på det yrkande, som afsåg att Kammaren skulle vidhålla sitt förut i ämnet fattade beslut; och fann Herr Talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd och anställdes — sedan till kontraposition antagits deras mening, som yrkat att Kammaren måtte biträda Medkammarens beslut — enligt en nu uppsatt och af Kamnaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å Lag-Utskottets i andra punkten af Utlåtandet N:o 43 gjorda hemställan, vill, att Kammaren, i fråga om lydelsen af § 6 i Utskottets förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, skall vidhålla sitt derom förut fattade beslut, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren, beträffande lydelsen af omförmälda § i nämnda författningsförslag, biträdt det beslut, som Första Kammaren i detta afseende fattat.

Omröstningen utföll med 61 ja mot 98 nej; hvadan Kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionen.

Mot detta beslut anmäldes reservation af Herrar *And. Svensson* i Lösen, *A. Hansson*, *Nils Nilsson* i Stäfvie, *Sven Andersson* och *Anders Persson*.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarne.

Punkten 5.

Utskottet hade hemställt,

att Andra Kammaren ville, med frånträdande af sitt förra beslut, antaga följande lydelse af § 11 i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund,

»Vill den, som ämnar bygga vattenverk, bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt; stånde honom fritt sin talan på förhand instämma; och vare å den talan pröfvadt, huru byggnaden må inrättas så, att andre parten i sin rätt ej förnärmas.

Vill han endast vinna trygghet mot vattenverkets ändring eller utrifning, göre då anmälan hos Domaren om den tillämnade byggnaden med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund densamma skall anläggas, samt, der fastigheten är å landet belägen, jemväl å socken och häråd, hvartill den hörer. I enlighet med de i 20 och 21 §§ meddelade bestämmelser angående syn å stället och förrättningsens kungörande utsätte i stad Rätten och å landet domaren sådan syn. Efter det frågan vunnit nödig utredning, pröfve Rätten, om och under hvilka vilkor byggnaden uppföras må. Finner någon sedermera, att han genom byggnaden lider skada, ege endast rätt att ersättning därför yrka.

Åskar den, som vattenverk eger eller bygga vill, eller någon, som genom dämning eller eljest kan af sådant verk men lida, att lofliga vattenhöjden med vattenmärke betecknas eller viss tid bestämmes, då damlucka skall hållas öppen, eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande gifvas; ege dertill vitsord. Sämjas de ej, gånge tvisten till Rättens pröfning.

Vattenmärke skall på vattenverksegarens bekostnad i berg, jordfast sten eller annat fast föremål sättas.“

I anledning af denna hemställan, mot hvilken dels Herr *Åbergsson*, dels Grefve *Mörner*, dels ock Herr *Lindgren* inom Utskottet reserverat sig, yttrade

Herr *Åbergsson*: Jag tager mig friheten hemställa, att Kammaren vid denna punkt måtte biträda det beslut till lydelse af ifrågavarande §, som Första Kammaren vid ärendets första behandling fattat och nu vidhållit. Derigenom skulle Kammaren i sjelfva verket icke komma att antaga annat, än hvad i äldre lag redan nu är gällande i fråga om en förundersökning vid anläggning af vattenverk. Häri torde icke ligga någon fara och Kammaren inser mycket väl, att, om Kammaren i detta fall icke skulle förena sig i Första Kammarens beslut, hela lagen kommer att förfalla.

*Angående
§§ 10 och 11 af
förordningen
om jordegares
rätt öfver
vattnet å hans
grund.*

Angående
§§ 10 och 11
af förordnin-
gen om jord-
egares rätt
öfver vattnet å
hans grund.
(Forts.)

Jag anhåller således, som jag nämnt, att Kammaren måtte förena sig i Första Kammarens beslut.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Herr Åbergssons yrkande och hade således, med frånträdande af sitt förra beslut, antagit den lydelse af §§ 10 och 11 i förevarande lagförslag, som Första Kammar-
aren beslutat.

Punkten 6.

Lades till handlingarne.

Punkterna 7—8.

Biföllos.

Punkten 9.

Lades till handlingarne.

Punkterna 10—12.

Biföllos.

Angående
§ 10 i förord-
ningen om all-
män flottled.

I punkten 13 hade Utskottet hemställt,

att § 10 i förordningen om allmän flottled måtte godkännas i den af Utskottet förut föreslagna lydelse:

«Låta två eller flere flottgods framflyta i allmän flottled och sker derigenom skada, som ej blifvit på förhand uppskattad och ersatt; då skola de, hvilka under året deltagit i flottningen å det ställe, der skadan timat, en för alla och alla för en, ansvara för ersättningens gäldande till den, som skadan lidit. Lag samma vare om annan sådan skada, som genom strändernas beträdande eller eljest i följd af flottningen vållas. Gitter någon visa, att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid, att det ej kunnat till skadan medverka, eller har någon på grund af ansvarighet, hvarom nu är sagdt, guldit mer än hvad på honom efter hans andel i flottgodset belöper, och är han icke till skadan särskildt vållande, söke hos de andre flottande sitt åter efter behögenhet.

Hvad i denna § är stadgadt må ej tillämpas, der enligt särskild bestämmelse af vederbörande myndighet någon utöfvar uteslutaude rätt att ombesörja flottningen mot afgift af flottgodsets egare.»

Efter uppläsningen häraf anförde

Herr Widmark, som jemte Herrar Grefve Mörner och Asplund inom Utskottet reserverat sig vid ifrågavarande punkt: Jag ämnar icke göra något yrkande. Jag vill blott hafva till protokollet anteck-

nadt, att jag med min röst icke kan bidraga till paragrafens antagande, utan att jag kvarstår på samma ståndpunkt, som jag uti min vid Utskottets tidigare betänkande rörande denna fråga fogade reservation uttalat.

Angående § 10 i förordningen om allmän flottled.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 14.

Utskottet hade föreslagit,

att Kamrarne, med frånträdande hvar af sitt förra beslut, ville antaga förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka i följande lydelse:

“Med upphäfvande af Förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § Byggningsbalken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka stadgas, som följer:

Håller någon olofligen damlucka, för hvars uppdragande viss tid iakttagas bör, stängd under tid, då den skall öppen lemnas; böte, om ingen skada sker, minst tio högst tjugo kronor, men om skada inträffar, minst tjugo högst femhundra kronor. Lag samma vare, der någon olofligen håller damlucka stängd, då vattnet stiger öfver fastställt märke.

Öfverträdelse, hvarom nu är sagdt, må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande.

Böter, som ådömas efter denna förordning, skola tillfalla kronan och vid bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.“

Efter föredragning af denna hemställan, mot hvilken Grefve *Mörner* inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Thomasson: Jag ber endast få fästa uppmärksamheten på, utan att i öfrigt göra något yrkande, att, i händelse det mål, man tydligt för sig uppställt, det nemligen, att man skall få antagna så väl den första författningen som öfriga i sammanhang dermed framställda, så är det nödigt att icke antaga föreliggande förslag, utan biträda Första Kammarens beslut äfven i denna del. Detta sammanhänger nämligen så nära med frågan om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, att man icke kan antaga Första Kammarens beslut i denna del, utan att också göra det i fråga om skyldigheten att hålla damlucka öppen.

Det är att märka, att Första Kammaren vidhållit sitt först fattade beslut och afslagit sammanjemkningsförslaget.

Skulle Andra Kammaren nu antaga Utskottets förslag, vore det således alldeles detsamma, som att hela lagen om damluckas öppenhållande skulle falla och dermed, fruktar jag, äfven första lagförslaget.

Angående förordningen om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Angående
förordningen
om ansvar för
underlåtenhet
att öppna
damlucka.
(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Att döma efter utgången af den nyss försiggångna voteringen, torde det väl vara meningen, att Andra Kammaren, med frångående af sitt förut fattade beslut, skall gå in på hvad Första Kammaren beslutit äfven i denna punkt, eller, med andra ord, att Kammaren skall upphöra att hafva någon själfständig mening. Då man nu öfvergifvit den ståndpunkten, att man i hvarje fråga bör söka skydda det ena intresset lika så väl som det andra och man här ej vidare synes vilja skydda jordegareintresset, i det man borttager det skydd jordegarna skulle hafva, om man fasthölle Andra Kammarens förut fattade beslut, är det naturligt, att man äfven här skall gifva efter, men som jag icke var med om det förra efter anställd votering fattade beslutet, kan jag icke heller nu bifalla Första Kammarens beslut, utan yrkar för min del, att Kammaren måtte vidblifva sitt förut fattade beslut i förevarande ämne. Utgången är naturligtvis gifven, men jag vågar uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:ts regering mera skall se till det allmännas bästa än som blir fallet, om en sådan lag som den, hvilken nu är på väg att af Kammaren bifallas, skulle blifva genomförd.

Herr Jöns Persson instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Åbergsson: Jag tager mig friheten yrka, att Andra Kammaren måtte besluta den lydelse af denna paragraf i lagen, som Första Kammaren beslutat och som finnes intagen å sidan 15 i betänkandet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det propositioner gifvits såväl på bifall till Utskottets hemställan som på de yrkanden, hvilka under öfverläggningen blifvit gjorda, antog Kammaren, med frånträdande af sitt förra beslut i ämnet, den lydelse af ifrågavarande förordning, som Första Kammaren beslutat.

Punkten 15.

I denna punkt hade Utskottet gjort följande hemställan:

att bestämmandet af tidpunkten för förordningarnes trädande i kraft måtte öfverlemnas till Kongl. Maj:ts samt tillämpligheten i vissa fall af hittills gällande lagbud om viss tid för damluckas öppenhållande bestämmas till fem år efter nämnda tidpunkt.

Rörande denna hemställan yttrade

Herr Åbergsson: I afseende å denna punkt känner Kammaren, att enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle alla dessa vattenrättslagar, som i den Kongl. propositionen förelades Riksdagen till afgörande, träda i kraft från och med den 1 Januari 1881, dock med det tillägg i afseende på bestämmelserna om damlucka, att de nya bestämmelserna derom icke skulle tillämpas förr än den 1 Januari 1886, eller fem år senare. Utskottet, som nu föreslår, att det skulle öfverlemnas till

Kongl. Maj:t att bestämma tidpunkten, då författningarne skulle träda i kraft, hemställer i sammanhang dermed i denna 15:de punkt af sitt betänkande, att alla de bestämmelser, som röra damluckas öppenhållande, skulle träda i kraft 5 år efter den tid Kongl. Maj:t kunde bestämma för författningarnes tillämpande i allmänhet.

Nu har emellertid Första Kammaren — jag vet icke af hvilken anledning — bifallit denna hemställan, med uteslutande af orden: "*samt tillämpligheten etc*", till punktens slut. Förmodligen är meningen, att tidsbestämmelsen den 1 Januari 1886 skall stå kvar i fråga om bestämmelserna för damlucka, emedan man väl antager, att, äfven om författningen icke utkommer förr än till 1 April eller 1 Juli 1881, man likväl icke behöver förändra tiden för bestämmelsernas om damlucka trädande i kraft. Jag kan icke inse, att det ligger någon synnerlig vikt på, huru man i detta fall beslutar, men hemställer, af de skäl jag vid föregående punkter anført, att Andra Kammaren måtte fatta samma beslut som Första Kammaren och således godkänna Utskottets hemställan i punkten 15, dock med uteslutande af orden: "*samt tillämpligheten*" o. s. v. intill punktens slut.

Vidare anfördes icke. I enlighet med Herr Åbergssons yrkande, biföll Kammaren Utskottets hemställan, med uteslutande af sednare delen deraf, börjande med orden "*samt tillämpligheten*" och slutande med orden "*nämnda tidpunkt*".

Punkten 16.

Lades till handlingarne.

Ordet begärdes derefter af

Herr Berg, som yttrade: Då jag icke deltagit i öfverläggningarne i detta ämne af det skäl, att jag vid ärendets föregående behandling yttrat mig temligen fullständigt deri, så ber jag endast att få tillkännagifva, att jag icke deltagit i det beslut Kammaren nu fattat.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.